

ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ A INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE DIN IAȘI ÎN ANUL 2007

Orice instituție de cercetare are obligația de a întocmi, periodic, o cât mai obiectivă autoevaluare, menită să stabilească, pe de-o parte, progresele înregistrate față de etapa anterioară, dar și, de ce nu, neîmplinirile și posibilitățile de corijare ale acestora.

Institutul de Arheologie din Iași, prin cercetătorii și personalul auxiliar angajat, a încercat pe parcursul anului 2007 să atingă standardele științifice cerute de tipul de activitate prestată. Realizarea la termen a lucrărilor de plan, continuarea și inițierea unor proiecte științifice cu finanțare națională și internațională, dar și implicarea dinamică a tinerilor cercetători în desfășurarea acestor programe sunt câteva dintre atuurile instituției noastre, care garantează și pentru viitor rezultate pozitive. În același context, în ciuda lipsei totale a fondurilor necesare săpăturilor arheologice din partea Academiei Române, săpăturile arheologice au continuat și în decursul anului 2007. Pe lângă șantierele tradiționale, demnă de remarcat este implicarea mult mai consistentă în proiecte de săpături de salvare desfășurate în orașul Iași și în județul omonim. Nu trebuie omis nici programul editorial la fel de reprezentativ ca și în anii trecuți, de altfel, cartea de vizită a oricărei unități științifice.

Nu putem trece cu vederea, totuși, și unele aspecte greu de acceptat în condiții normale ale activității de cercetare, pe care Filiala Iași a Academiei Române nu a reușit decât tardiv și parțial să le rezolve. Ne referim aici de exemplu, la nefuncționarea sistemului electric în clădirea anexă, finanțarea insuficientă sau chiar inexistentă pentru deplasările cercetătorilor, atât pe șantiere, cât și la congrese și simpozioane, ineficiența departamentului juridic al Filialei Iași a Academiei Române în problema retrocedării clădirii în care își desfășoară activitatea Institutul. Speranța noastră este că aceste disfuncționalități vor dispărea, astfel încât Institutul de Arheologie să poată activa în continuare fără impedimente majore.

I. SITUAȚIA PERSONALULUI DE CERCETARE

În cursul anului 2007 s-au înregistrat și unele modificări în structura organizatorică a Institutului de Arheologie din Iași. Câțiva colegi au împlinit vârsta de pensionare și activează în prezent cu jumătate de normă. În spiritul întineririi personalului de cercetare, au fost angajați dr. Alexander Rubel pe un post de cercetător III, doctorand George Bodi pe un post de asistent cercetare și s-au declanșat procedurile de angajare pe un post de cercetător II a domnului dr. Andrei Opaț.

II. PROGRAME ȘI TEME DE CERCETARE

În anul 2007, conform Planului de cercetare al Institutului de Arheologie Iași, au fost încheiate în cele mai bune condiții trei teme de cercetare, după cum urmează:

- *Structuri social-economice și interferențe etno-demografice în spațiul carpato-nistean (secolele V–XI d.Hr.)*, în cadrul programului **Romanizare, migratori și culturi în mileniul I d. Hr.** (responsabil de temă prof. dr. Dan Gh. Teodor);
- *Interferențe etno-culturale în spațiul carpato-nistean în evul mediu timpuriu și dezvoltat*, în cadrul programului **Civilizația medievală rurală și urbană românească la est de Carpați în secolele**

XII–XVII (Colectiv: prof. dr. Dan Gh. Teodor (responsabil), dr. Rodica Popovici, dr. Costel Chiriac, dr. Dan Aparaschivei, drd. Costică Asăvoiaie, drd. George Bilavschi);

- **Bibliografia arheologică a Evului Mediu românesc**, în cadrul programului **Civilizația medievală rurală și urbană românească la est de Carpați în secolele XII–XVII** (responsabil de temă drd. George Bilavschi).

Temele de plan aflate în curs de elaborare au fost continuate, progresele fiecărui cercetător fiind raportate detaliat. De asemenea, s-au inițiat noi proiecte de cercetare care au și fost avizate. Succint, în planul de cercetare al Institutului se mai află următoarele teme de definitivare:

1) Programul *Civilizații preistorice în spațiul carpato-dunărean, cu temele:*

- 1.1. *Sistem informatic geografic pentru modelarea atlasului arheologic al spațiului carpato-nistrean* (dr. V. Chirica, în colaborare cu Institutul de Informatică Teoretică din Iași al Academiei Române) (termen 2005–2010);
- 1.2. *Paleoliticul superior recent în spațiul dintre Nistru și Tisa* (dr. V. Chirica) (termen 2005–2008);
- 1.3. *Așezarea cucuteniană de la Scânteia (jud. Iași) – partea I* (dr. Cornelia-Magda Lazarovici) (termen 2006–2008);
- 1.4. *Enciclopedia civilizației Cucuteni* (dr. D. Monah – coordonator, dr. Cornelia-Magda Lazarovici, dr. C. Iconomu, drd. G. Bodi și colaboratori externi) (termen 2005–2009);
- 1.5. *Bronzul mijlociu și târziu în Câmpia Moldovei* (dr. Lidia Dascălu) (termen 2007–2008).

2) Programul *Evoluția societății traco-geto-dacice din spațiul carpato-danubiano-pontic până la începutul secolului II d.Hr., cu temele:*

- 2.1. *Contribuții arheologice la geneza și evoluția traco-geto-dacilor. Rituri și ritualuri funerare în prima epocă a fierului în Moldova* (dr. C. Iconomu) (termen 2006–2009);
- 2.2. *Geții și alogeni în Dacia răsăriteană (sfârșitul secolului II a.Chr. – începutul secolului II p.Chr.)* (dr. S. Sanie – coordonator, dr. V. Cojocaru, drd. L. Munteanu) (termen 2005–2010);
- 2.3. *Scythia și Scythia Minor în inscripții din alte regiuni ale lumii grecești și romane (până în secolul III p. Hr.)* (dr. V. Cojocaru) (termen 2007–2010).

3) Programul *Romanizare, migratori și culturi în mileniul I d.Hr., cu temele:*

- 3.1. *Moneda în așezările Daciei romane* (drd. L. Munteanu) (termen 2005–2009);
- 3.2. *Urbanizarea Dobrogei romane* (dr. D. Aparaschivei) (termen 2005–2009);
- 3.3. *Corpus-ul descoperirilor romane în Dacia răsăriteană (exceptând teritoriile incluse în Imperiul roman)* (dr. I. Ioniță, dr. S. Sanie, dr. V. Mihăilescu-Bîrliba, în colaborare cu Deutsches Archäologisches Institut) (termen 2010);
- 3.4. *Populațiile autohtone și migratoare din regiunile extra-carpaticice în secolele II–V d.Hr.* (dr. I. Ioniță) (termen 2006–2009);

4) Programul *Civilizația medievală rurală și urbană românească la est de Carpați în secolele XII–XVII, cu temele:*

- 4.1. *Cumanii în spațiul est-european* (prof. dr. V. Spinei) (termen 2007–2009);
- 4.2. *Civilizația românească din Moldova în epoca medievală târzie în lumina descoperirii tezaurului de la Iași* (dr. V. Mihăilescu-Bîrliba – coordonator, drd. L. Munteanu, drd. G. Bilavschi, drd. C. Asăvoiaie, prof. dr. A. Poruciuc) (2005–2008);
- 4.3. *Topografia orașului medieval Iași* (drd. C. Hriban) (2007–2009).

III. CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE TEREN (CAMPANIA 2007)

- Cheile Turzii** (jud. Cluj) – perioada neolitică (dr. Cornelia-Magda Lazarovici);
Scânteia (jud. Iași) – perioada neolitică (dr. Cornelia-Magda Lazarovici);
Ruginoasa (jud. Iași) – perioada neolitică (dr. Cornelia-Magda Lazarovici);
Poduri (jud. Bacău) – perioada neolitică (dr. D. Monah, drd. George Bodi);
Slava Rusă – Ibida (jud. Tulcea) – perioada romano-bizantină (dr. C. Chiriac; dr. D. Aparaschivei, drd. L. Munteanu, dr. Alexander Rubel);
Oltina – Altinum (jud. Constanța) – perioada romano-bizantină (dr. C. Chiriac; dr. D. Aparaschivei);
Isaccea – Noviodunum (jud. Tulcea) – perioada romano-bizantină, perioada medievală (dr. D. Aparaschivei, drd. G. Bilavski);
Iași – săpături de salvare (drd. C. Asăvoaie, drd. B. Minea, drd. C. Hriban);
Părhăuți (jud. Suceava) – perioada medievală (drd. C. Hriban).

Lipsa fondurilor alocate pentru săpături din partea Academiei Române, fapt care creează mari dificultăți în desfășurarea eficientă a activității cercetătorilor Institutului, a dus la o anumită dependență de muzeele județene care alocă fonduri pentru cercetarea arheologică.

IV. MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE ORGANIZATE DE INSTITUT

A. Internaționale

- 10–12 decembrie: Simpozionul internațional *Așezări și locuințe preistorice. Structură, organizare, simbol* (V. Chirica, C.-M. Lazarovici ș.a. – 20 participanți);

B. Naționale

- 18 ianuarie: Simpozionul *Sistem informatic geografic privind obiectivele arheologice de pe teritoriul județului Iași* (V. Chirica, D. Gâlea, M. Văleanu, V. Popa ș.a.);
- 22 februarie: Colocviul prilejuit de prezentarea volumelor omagiale dedicate lui I. Ioniță și S. Sanie (V. Spinei, V. Mihăilescu-Bîrliba, O. Bounegru, L. Munteanu, L. Mihăilescu-Bîrliba);
- 19 martie: Colocviul prilejuit de conferirea titlului de „Membru de onoare” al Institutului de Arheologie Iași dlui prof. dr. Mircea Babeș (V. Spinei, V. Mihăilescu-Bîrliba, S. Teodor);
- 16 mai: Simpozionul Național *Cercetări arheologice din anul 2006* (G. Bodi, D. Monah, D. Aparaschivei, L. Munteanu, C. Chiriac, C. Asăvoaie ș.a. – 14 participanți);
- 17 mai: Colocviul prilejuit de conferirea titlului de „Membru de onoare” al Institutului de Arheologie Iași dlui prof. dr. Ioan Mitrea (V. Spinei, S. Sanie, D. Gh. Teodor);
- 21 septembrie: Simpozionul național *Autohtoni și alogeni la est și sud de Carpați în secolele IV–XIII d.Hr.* (D. Gh. Teodor, V. Mihăilescu-Bîrliba, D. Aparaschivei, C. Chiriac, G. Bilavski, V. Spinei ș.a. – 12 participanți);
- Program special bilunar de comunicări științifice ale Institutului.

V. PARTICIPĂRI LA MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE

A. Internaționale

- L. Bejenaru, R. Cavaleriu, S. Stanc, **G. Bodi**, *Antler and Tooth Artefacts found in the Calcholithic Cucuteni Site from Hoisești, Romania*, comunicare prezentată la „6-th Meeting of the Worked Bone Research Group/ ICAZ”, (Nanterre, 27–31 August);
- **V. Cojocaru**, *Skythien, Kleinskythien und deren Bewohner in der „Fremde“*, cu prilejul colocviului „Gastarbeiter“ und „Immigranten“ der Antike (Universitatea din Trier, 9 iulie);
- **V. Cojocaru**, *Fremde in griechischen Städten Skythiens und Kleinskythiens bis zum 3. Jh. n.Chr. Forschungsstand und Perspektiven*, cu prilejul simpozionului internațional „Zwischen Freundschaft

und kultischer Verehrung. Formen und Wandel grenzüberschreitender Zugehörigkeit in der Antike” (Trier, 20 octombrie);

- **I. Ioniță**, *Le Bas-Danube depuis La Tène jusqu'à l'époque des Grandes Migrations (V^e siècle av. J.-C. – V^e siècle ap. J.-C.). Considerations préliminaires géographiques et historiques*, comunicare susținută la „International Colloquium: Importantes Sites from Pre-Roman and Roman Time on the Lower Danube Valley (4th century BC – 4th century AD)” (Galați, 10–12 mai);
- **I. Ioniță**, *Corpusul descoperirilor romane din regiunile răsăritene ale României. Stadiul actual al cercetărilor și posibilitățile de finanțare a proiectului în viitor*, în cadrul conferinței „III. Frühgeschichtliche Konferenz: Siedlungen und Siedlungsfunde und ihr Beitrag zur Chronologie der protohistorischen Entwicklung”, Mikulov – Cehia (2–4 noiembrie);
- **C.-M. Lazarovici**, Gh. Lazarovici, *Protostarčevo – Precriș. The analyze of some chronological systems of the early Neolithic*, comunicare la Simpozionul Internațional „The Carpathian Basin and its Role in the Neolithisation of the Balkan Peninsula” (Sibiu 17–20 mai);
- **V. Mihăilescu-Bîrliba**, *Über Entstehung der Münze* în cadrul „1st International Conference. Numismatic History and Economy in Epirus during antiquity”, University of Ioannina (Ioannina – Grecia (3–7 octombrie);
- **A. Poruciuc**, *Interethnic contacts and semantic shifts implied by the relationship Gothic gards – Romanian gard – Albanian gardh – Slavic grad*, comunicare la Simpozionul Internațional „Arta comunicării în contextul diversității culturale și lingvistice”, Universitatea de Medicină și Farmacie (Iași, 25 mai).

B. Naționale

- **C. Asăvoaie, B. Minea**, Gh. Lungu, *O relicvă uitată a Seminariei de la Socola*, comunicare la Simpozionul Național „Monumentul – tradiție și viitor”, ed. a IX-a, Muzeul Unirii Iași (Iași, 20–22 septembrie);
- **C. Asăvoaie, B. Minea**, *Cercetarea arheologică: conservarea de monumente și...orgolii*, comunicare la Sesiunea aniversară de comunicări științifice „Muzeul de Istorie Roman – 50 de ani de activitate, 28–29 septembrie 2007” (Roman, 28–29 septembrie);
- **C. Asăvoaie, B. Minea**, *Vasile Pârvan și perioada medievală românească*, comunicare la Simpozionul Național „Vasile Pârvan”, Complexul Muzeal „Iulian Antonescu”, Bacău (Bacău, 5–6 octombrie);
- **C. Asăvoaie**, *Manipularea politică a istoriei într-un caz concret: Statalitatea Republicii Moldova*, comunicare la „Dezbaterea APIR CLIO” (Iași, 6 noiembrie);
- **C. Asăvoaie, B. Minea**, *O încercare de definire a unei vetre istorice. Iașii*, comunicare la Sesiunea Națională de Comunicări Științifice „Acta Moldaviae Meridionalis”, ed. a XXX-a (Vaslui, 22–23 noiembrie);
- **C. Asăvoaie**, L. Chiriac, V. Predoi, *Curțile domnești de la Vaslui. Câteva repere inedite*, comunicare la Sesiunea Națională de Comunicări Științifice „Acta Moldaviae Meridionalis”, ed. a XXX-a, Muzeul Județean Vaslui (Vaslui, 22–23 noiembrie);
- **D. Aparaschivei**, *Aurelius Victor, Liberus de Caesaribus*, ed. N. Zugravu, trad. M. Paraschiv, Iași, 2006, comunicare la Seminarul de Istorie Veche și Arheologie al Facultății de Istorie (Iași, 29 martie);
- **D. Aparaschivei**, L. Mihăilescu-Bîrliba, **L. Munteanu, C. Chiriac**, G. Nuțu, *Șantierul arheologic Ibida-Slava Rusă*, comunicare la Simpozionul Național „Cercetări arheologice din anul 2006” (Iași, 16 mai);
- **D. Aparaschivei**, *Obiecte de vestimentație de epocă romano-bizantină din Dobrogea*, comunicare la Simpozionul Național „Autohtoni și alogeni la est și sud de Carpați în secolele IV–XIII d.Hr.” (Iași, 21 septembrie);
- **D. Aparaschivei**, *Medicina în Dobrogea romană*, comunicare la Sesiunea Națională a Muzeului de Istorie Vaslui (Vaslui, 22–23 noiembrie);
- V. Baumann, **G. Bilavschi**, A. Stănică, L. Radu, *Șantierul arheologic Isaccea – „Noviodunum”: Campania 2006*, comunicare la „a XLI-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice” (Tulcea, 29 mai–1 iunie);
- **G. Bilavschi**, *Evoluția societății vechi românești de la est de Carpați în veacurile IX–XIII, în contextul dezvoltării tehnicilor de producție și a instrumentarului agricol*, comunicare la Simpozionul Național „Interferențe etno-culturale în spațiul carpato-nistean în Evul Mediu timpuriu și dezvoltat”, Institutul de Arheologie Iași (Iași, 28 septembrie);

- **C. Chiriac, D. Aparaschivei**, *Șantierul arheologic Oltina, jud. Constanța*, comunicare la „a XLI-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice” (Tulcea, 29 mai – 1 iunie);
- **C. Chiriac**, *Sigilii din secolele V–XII și relațiile regiunii dunărene cu elemente alogene*, comunicare la Simpozionul Național „Autohtoni și alogeni la est și sud de Carpați în secolele IV–XIII d. Hr.” (Iași, 21 septembrie);
- **C. Chiriac**, *Obiecte cu caracter creștin descoperite în Dobrogea (sec. IV – VII)*, comunicare la „a 40-a Sesiune Științifică Pontică” (Constanța, 3–4 octombrie);
- **C. Chiriac**, *Obiecte paleocreștine din Scythia Minor*, comunicare la Seminarul de istorie antică și epigrafie a universității Dunărea de Jos (Galați, 31 octombrie);
- **C. Chiriac**, *Descoperiri paleocreștine inedite din Dobrogea (sec. IV – VII)*, comunicare la Conferința „Misiunea creștină pe teritoriul țării noastre în primele secole ale Bisericii”, Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității Ovidius (Constanța, 28–29 noiembrie);
- **C. Chiriac, S. Boțan**, *Vase romane de sticlă de la Ibida (Slava Rusă)*, comunicare la Institutul de Arheologie Iași (Iași, 7 decembrie);
- Gh. Dumitroaia, **D. Monah**, D. Gârvan, R. Munteanu, C. Preoteasa, L. Uță, D. Nicola, *Cercetări recente în stațiunea Poduri-Dealul Ghindaru*, comunicare la Simpozionul Național „Cercetări arheologice din anul 2006”, Institutul de Arheologie Iași (Iași, 16 mai);
- Gh. Dumitroaia, **D. Monah**, D. Gârvan, R. Munteanu, C. Preoteasa, L. Uță, D. Nicola, *Cercetările arheologice de la Poduri-Dealul Ghindaru, jud. Bacău*, comunicare la „a XLI-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice” (Tulcea, 29 mai – 1 iunie);
- **Ioniță**, *Probleme referitoare la Antichitatea târzie în regiunile est-carpătice ale României*, comunicare la Sesiunea Științifică a Muzeului de Istorie Bârlad (Bârlad, 25–26 mai);
- **C.-M. Lazarovici**, Gh. Lazarovici, *Neo-Eneolithic cult constructions from South Eastern Europe: Techniques of building and spatial organization. Part II*, comunicare la Simpozionul Internațional „Spiritualitatea în ținuturile carpato-ponto-danubiene în preistorie” (Constanța, 27 martie);
- **C.-M. Lazarovici**, Gh. Lazarovici, *Semne și simboluri sacre creștine timpurii și legăturile lor în preistorie*, comunicare la „Simpozionul Național de Etnoreligie” (Caransebeș, 21–22 aprilie);
- **C.-M. Lazarovici**, Gh. Lazarovici, *Protostarčevo – Precriș. Analiza unor sisteme cronologice referitoare la neoliticul timpuriu*, comunicare la „Simpozionul Național de Arheometrie” (Iclod, mai);
- **C.-M. Lazarovici**, Gh. Lazarovici, *Ruperea rituală a statuetelor antropomorfe și a altor obiecte*, comunicare la Simpozionul Național „Plastica antropomorfă: cult, magie, artă” (Bârlad, 25–26 mai);
- **V. Mihăilescu-Bîrliba**, *Mircea Babeș la 65 de ani*, comunicare la „Colocviul prilejuit de conferirea titlului de „membru de onoare” al Institutului de Arheologie Iași d-lui prof. dr. Mircea Babeș” (Iași, 19 martie);
- **V. Mihăilescu-Bîrliba**, *Autohtoni și alogeni în nord-vestul Moldovei (secolul IV d. Hr.)*, comunicare la Simpozionul Național „Autohtoni și alogeni la est și sud de Carpați în secolele IV–XIII d. Hr.” (Iași, 21 septembrie);
- **V. Mihăilescu-Bîrliba**, *Necropola de la Târzia (Cultura Tumulilor Carpatici, secolul IV)*, la Sesiunea aniversară de comunicări științifice „Muzeul de Istorie Roman – 50 de ani de activitate” (Roman, 28–29 septembrie);
- **B. Minea**, *Cercetările de suprafață din așezarea eneolitică de la Erbiceni (Fâneăță), jud. Iași*, comunicare la Simpozionul Național „Vasile Pârvan”, Complexul Muzeal „Iulian Antonescu”, Bacău (Bacău, 5–6 octombrie) și la Institutul de Arheologie Iași (Iași, 26 octombrie);
- **B. Minea**, *Imaginea Paleoliticului superior din spațiul carpatic reflectată în descoperirile cu caracter artistic*, comunicare la Sesiunea Națională de Comunicări Științifice „Acta Moldaviae Meridionalis”, ed. a XXX-a (Vaslui, 22–23 noiembrie);
- **D. Monah**, *Comunitățile preistorice de la Poduri-Dealul Ghindaru și exploatarea sării*, comunicare la Sesiunea „50 de ani de muzeografie bacăuană”, Muzeul de Istorie „I. Antonescu” (Bacău, 18–19 mai);
- **D. Monah**, *Importanța sării în cadrul schimburilor dintre triburile Cucuteni-Tripolie*, comunicare la Sesiunea Științifică a Muzeului de Istorie Bârlad (Bârlad, 25–26 mai);

- **D. Monah**, *Aprovizionarea cu sare a triburilor Cucuteni-Tripolie*, comunicare la Sesiunea aniversară „Muzeul de Istorie Roman – 50 de ani de activitate, 28–29 septembrie 2007” (Roman, 28–29 septembrie);
- **D. Monah**, *Chimia în ajutorul arheologiei*, comunicare la Sesiunea „Ziua ușilor deschise”, Institutul de Chimie macromoleculară „Petru Poni” (Iași, 29 septembrie);
- **D. Paraschiv, C. Chiriac, L. Mihăilescu-Bîrlița, G. Nuțu, D. Aparaschivei, L. Munteanu**, (*L*)*Ibida. Curtina G, Sectoare extramurane, necropola*, comunicare la „a XLI-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice” (Tulcea, 29 mai–1 iunie);
- **R. Popovici**, *Reprezentări controversate pe cahle descoperite la Vaslui. O nouă ipoteză*, comunicare la Sesiunea de comunicări a Institutului Român de Genealogie și Heraldică „Sever Zotta”, Iași, 17 aprilie;
- **R. Popovici**, *Noi interpretări cu privire la reprezentări pe cahle din secolele XV–XVI*, comunicare la Sesiunea aniversară de comunicări științifice „Muzeul de Istorie Roman – 50 de ani de activitate”, Roman, 28–29 septembrie;
- **A. Poruciuc**, *Alexandru Ciorănescu – o victorie a exilului românesc*, comunicare la Simpozionul Internațional „Români majoritari / Români minoritari” (București, 19–21 septembrie);
- **A. Poruciuc**, *Vechi germanisme din limba română confirmate de corespondențe din alte limbi romanice*, comunicare la Sesiunea „Rezultate și perspective actuale ale lingvisticii românești și străine”, Zilele Universității „Al. I. Cuza” Iași (28 octombrie);
- **S. Sanie**, *Ioan Mitrea, membru de onoare al Institutului de Arheologie Iași*, comunicare la Colocviul prilejuit de conferirea titlului dlui prof. dr. Ioan Mitrea (Iași, 17 mai);
- **V. Spinei**, *Noi mențiuni documentare medievale asupra românilor*, comunicare la Institutul de Arheologie din Iași (Iași, 22 februarie);
- **V. Spinei**, *Românii în cronică atribuită lui Amaretto Mannelli*, comunicare la Institutul de Arheologie din Iași (Iași, 15 martie);
- **V. Spinei**, *O remarcabilă sinteză asupra orașului Iași*, comunicare la „Galeria Dana” (Iași, 16 aprilie);
- **V. Spinei**, *Alocuțiune de omagiere pentru Acad. Camil Mureșan*, comunicare la Casa Oamenilor de știință (București, 3 mai);
- **V. Spinei**, volumul *M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts, L’Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben*, comunicare la „Prelegerile Academice” ale Academiei Române – Filiala Iași (Iași, 7 septembrie);
- **V. Spinei**, *Informații scrise despre populația românească de la nordul Dunării în primele secole ale mileniului II*, comunicare la Institutul de Arheologie Iași (Iași, 21 septembrie);
- **D. Gh. Teodor**, *Obiecte cu simboluri creștine din secolele VIII–XI la nordul Dunării de Jos*, comunicare la Sesiunea „Milenii teaurizate. Creație și spiritualitate”, Muzeul de Istorie Buzău (Buzău, 26–27 aprilie);
- **D. Gh. Teodor**, *Structuri social-economice la nordul Dunării de Jos în mileniul marilor migrații*, comunicare la Sesiunea „50 de ani de muzeografie băcăuană”, Muzeul „I. Antonescu” Bacău (Bacău, 18–19 mai);
- **D. Gh. Teodor**, *Vestigii alogene din secolele VII–IX în regiunile carpato-nistrene*, comunicare la Sesiunea „Arheologia mileniului I d.Hr.”, Muzeul de Istorie Prahova (Ploiești, 27–28 iulie);
- **D. Gh. Teodor**, *Probleme actuale privind spațiul de la est și sud de Carpați în secolele IV–X d.Hr.*, comunicare la Simpozionul Național „Autohtoni și alogeni la est și sud de Carpați în secolele IV–XIII d. Hr.”, Institutul de Arheologie Iași (Iași, 21 septembrie);
- **D. Gh. Teodor**, *Etapele finale ale culturii vechi românești*, comunicare la Sesiunea aniversară de comunicări științifice „Muzeul de Istorie Roman – 50 de ani de activitate, 28–29 septembrie 2007” (Roman, 28–29 septembrie);
- **D. Gh. Teodor**, *Cu privire la situația etno-culturală din regiunile Dunării de Jos în secolele V–X d.Hr.*, la „a 40-a Sesiune Științifică Pontica” (Constanța, 3–4 octombrie);
- **D. Gh. Teodor, C. Chiriac**, *Piese de cult bizantine din secolele VI–XII găsite în Dobrogea*, comunicare la Conferința „Misiunea creștină pe teritoriul țării noastre în primele secole ale Bisericii”, Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității Ovidius (Constanța, 28–29 noiembrie).

VI. STAGII DE DOCUMENTARE-CERCETARE/BURSE

- Dr. Dan Aparaschivei, documentare științifică la Roma (Italia), la Accademia di Romania, American Academy of Rome, École Française de Rome, British Academy of Rome (22 septembrie–9 octombrie);
- Drd. George Bilavschi, documentare științifică în Danemarca (Copenhaga), printr-o bursă a Fundației „Eugen Lozovan” și a Univ. Copenhaga (octombrie–decembrie);
- Drd. George Bilavschi, documentare științifică la Universitatea de Stat din Chișinău (R. Moldova) (iunie 2007);
- Dr. Victor Cojocaru, documentare științifică la Univ. Trier (Germania) și KAGE (München), în urma obținerii unei burse Humboldt (1 iunie 2007–31 mai 2008);
- Dr. Lidia Dascălu, documentare științifică în R. Macedonia (Skopje), privind Epoca Bronzului, în cadrul schimburilor interacademice (7–19.10.2007);
- Dr. Ion Ioniță, documentare științifică la Frankfurt / Main (Germania), pentru tema „Corpusul descoperirilor romane din Moldova”, cu sprijinul Institutului Arheologic German (30 iulie–30 septembrie);
- Prof. dr. Victor Spinei, documentare științifică în Austria (Viena) și Germania (Konstanz) (18 iunie–13 iulie);
- Prof. dr. Victor Spinei, documentare științifică în Austria (Viena) și Germania (München) (2–20 august);
- Prof. dr. Victor Spinei, documentare științifică în cadrul schimburilor interacademice în Israel – Tel Aviv și Ierusalim (22 octombrie–8 noiembrie).

VII. PROGRAME DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ (GRANTURI) OBȚINUTE ÎN ANUL 2007

- Grantul de la CNCSIS (cod 185/2007), pentru anii 2007–2008, cu proiectul *Exploatarea sării în Preistorie* (director dr. **D. Monah**);
- Grantul CNCSIS (cod 1374/2007), pentru anii 2007–2008, cu proiectul *Începuturile civilizației la est de Carpații Răsăriteni. Cercetări pluridisciplinare privind răspândirea și evoluția modului de viață agricol în neolitic (mileniile VI–IV î.H)* (membru dr. **D. Monah**);
- Grantul GAR (cod 11/2007), cu proiectul *Geneza și evoluția vieții urbane la est de Carpați în veacurile XIII–XV* (director prof. dr. **V. Spinei**, membru drd. George Bilavschi).

VIII. ACTIVITATE DIDACTICĂ ȘI DOCTORATE

A. Cursuri

- Dr. V. Chirica – Facultatea de Istorie-Geografie (Universitatea „M. Kogălniceanu” Iași).
- Dr. S. Sanie – Facultatea de Istorie (Universitatea „Al. I. Cuza” Iași).
- Prof. dr. V. Spinei – Facultatea de Istorie (Universitatea „Al. I. Cuza” Iași).

B. Doctorate

Dintre cercetătorii Institutului nostru, opt membri au dreptul de a conduce doctorate. În anul 2007 au fost susținute sub conducerea cercetătorilor noștri mai multe teze, după cum urmează:

Prof. dr. Victor Spinei: Adriana Moglan, 2 februarie; Emil Lupu, 18 februarie.

Prof. dr. Dan Gh. Teodor: Dan Aparaschivei, 12 mai.

IX. ACTIVITATEA EDITORIALĂ

În acest an a fost tipărit la Editura Academiei un nou volum din revista Institutului – *Arheologia Moldovei* (nr. XXIX/2006). Volumul pentru anul în curs (nr. XXX/2007) a fost predat la aceeași editură și s-a tipărit la sfârșitul anului 2008.

Activitatea editorială a membrilor Institutului de Arheologie a fost una consistentă, în cursul anului 2007 desfășurându-se, în paralel, trei mari proiecte editoriale. S-a continuat seria de tradiție *Bibliotheca Archaeologica Iassiensis*. O altă colecție inițiată de Institutul din Iași este seria *Honoraria*, cuprinzând lucrări care omagiază

specialiști ieșeni din domeniul arheologiei. În cadrul acestei serii – coordonată de către prof. dr. V. Spinei – a fost predat la Editura Academiei Române, volumul consacrat dr. V. Mihăilescu-Bîrliba (*Honoraria*, 4) și s-au făcut demersurile pentru un nou volum, în onoarea prof. dr. D. Gh. Teodor (*Honoraria*, 5).

A continuat proiectul editorial *Bibliotheca Archaeologica Moldaviae* sub îngrijirea prof. dr. V. Spinei și dr. V. Mihăilescu-Bîrliba.

X. BIBLIOTECA

Pentru facilitarea accesului la fondul de carte al bibliotecii noastre a continuat înregistrarea computerizată a publicațiilor, de către d-na Lucia-Mihaela Cazacu-Davidescu și dl Cristian Ichim. Cărțile din biblioteca Institutului de Arheologie pot fi căutate la adresa <http://www.arheo.ro/text/biblio.php>.

Fondul de carte s-a îmbogățit în anul 2007 cu aproximativ 473 volume, în special prin schimburile cu instituțiile similare din străinătate și din țară. Pentru materializarea acestor schimburi s-au expediat aproximativ 337 de colete cu publicațiile Institutului (în 30 de țări).

Considerăm că o problemă dificilă și presantă continuă să fie expedierea publicațiilor Institutului în străinătate, deoarece nu întotdeauna am avut la dispoziție suficiente fonduri în acest scop.

XI. VARIA

Distinși oameni de știință ai arheologiei românești au primit și în cursul anului 2007 titlul de *membre de onoare* al Institutului de Arheologie din Iași. În cinstea reputatului profesor și arheolog Mircea Babeș, de la Institutul de Arheologie din București și Universitatea București a fost organizată în ziua de 19 martie o festivitate în Biblioteca Institutului. La această Ședință festivă au participat numeroși cercetători, cadre didactice și studenți. Au rostit alocuțiuni prof. dr. Victor Spinei, dr. Virgil Mihăilescu-Bîrliba și dr. Silvia Teodor.

O altă personalitate a arheologiei românești, cu rezultate deosebite în special la est de Carpați, este dr. Ion Mitrea de la Muzeul de Istorie din Bacău. Autor a numeroase volume și studii de specialitate, profesorul Mitrea a fost unul dintre cei mai apropiați colaboratori ai Institutului de la Iași. Cu ocazia festivității, organizate la data de 17 mai, au luat cuvântul prof. dr. S. Sanie, prof. dr. D. Gh. Teodor, prof. dr. V. Spinei, alături de alți apropiați ai sărbătoritului.

XII. DISTINCȚII

Diploma de excelență a Complexului Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău acordată prof. dr. V. Spinei.

XIII. LISTA PUBLICAȚIILOR MEMBRILOR INSTITUTULUI

Aparaschivei, Dan

- *Flaminii municipali și cultul imperial în provinciile romane Moesia Inferior și Moesia Superior*, în *ArhMold*, XXIX, 2006, p. 67–77.
- *Municipiul Troesmis. Instituții și elite*, în *Peuce*, 3–4, 2007, p. 189–208.
- *Colonia Ulpia Oescus, Instituții și elite*, în *Studia Classica et Christiana*, II, 2007, Iași, p. 23–41.
- *Quaestores et aediles des villes romaines de la Mésie Inférieure*, în *Annuario, Istituto Romano di cultura e ricerca umanistica*, Veneția, VIII, 2006, p. 27–40.
- *Raport de săpătură. Slava Rusă, com. Slava Cercheză, jud. Tulcea*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România, Campania 2006. A XLI-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice, Tulcea, 29 mai – 1 iunie 2007*, București, mai, 2007, p. 173 (în colaborare).

Asăvoaie, Costică

- *Impostură și interes politic în „Istoria Moldovei”*, 273 p., Iași, Editura „Alfa”, 2006 (2007) (în colaborare).
- *Monnaies et parures du Musée Départemental „Ștefan cel Mare” de Vaslui*, 154 p., Editura Panfilus, Iași, 2007 (în colaborare).

Bilavschi, George Aurelian

- *Șantierul arheologic Isaccea-Noviodunum, jud. Tulcea, punctul «Cetate», în Cronica Cercetărilor Arheologice, A XLI-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice, Tulcea, 2006, CIMEC, București, 2007, p. 186–190 (în colaborare).*

Bodi, George

- *Considerații privind utilajul litic cioplit din așezarea cucuteniană de la Hoisești-La Pod, ArhMold, XXIX, 2006, p. 35–56.*
- *Arheologia aluvială. Principii teoretice și aplicații asupra așezării cucuteniene de la Hoisești, în Dimensiunea europeană a civilizației eneolitice est-carpătice (ed. Nicolae Ursulescu), Iași, 2007, p. 179–188*

Chiriac, Costel

- *Noi fibule digitate din Dobrogea, în Peuce, S.N., III–IV, 2005–2006 (2007), p. 241–250, (în colaborare).*
- *A bronze herm of Priapus in a private collection, în Peuce, S.N., III–IV, 2005–2006 (2007), p. 217–230 (în colaborare).*
- *Deux fibules à inscription de Mésie Inférieure, în Dacia, N.S., L, 2006 (2007), p. 423–429.*
- *Oltina, com. Oltina, jud. Constanța, Punct Capul Dealului, Cronica Cercetărilor Arheologice din România, campania 2006, București, 2007, p. 250–251 (în colaborare).*
- *Slava Rusă, com. Slava Cercheză, jud. Tulcea[(L)Ibida], Cronica Cercetărilor Arheologice din România, campania 2006, București, 2007, p. 335–342 (în colaborare).*

Chirica, Vasile

- *L'Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben, ERAUL 72, Liège, 2007, 233 p. (în colaborare).*
- V. Chirica, *Artă și religii preistorice. Sanctuarele paleoliticului superior european, în Prelegeri Academice, vol. V, Nr. 5, 2006, p. 7–34; 145.*
- *Historique des recherches paléolithiques en Roumanie et L'Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben, în M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts (dir.), L'Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben, ERAUL 72, Liège, 2007, p. 7–9.*
- *Les structures d'occupation de Mitoc-Malu Galben (1978–1990 et 1991–1997), in M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts (dir.), L'Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben, ERAUL 72, Liège, 2007, p.167–172.*
- *Le Paléolithique de Mitoc dans le cadre du Paléolithique de la Roumanie, in M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts (dir.), L'Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben, ERAUL 72, Liège, 2007, p. 173–182.*
- *Mitoc-Malu Galben: caractérisation du cadre naturel, in M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts (dir.), L'Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben, ERAUL 72, Liège, 2007, p. 11–14 (în colaborare).*
- *Mitoc-Malu Galben: industrie osseuse et témoins esthétiques, in M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts (dir.), L'Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben, ERAUL 72, Liège, 2007, p. 143–144 (în colaborare).*
- *Mitoc-Malu Galben: étude de l'industrie lithique, in M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts (dir.), L'Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben, ERAUL 72, Liège, 2007, p. 85–136; 185–218 (în colaborare).*
- *Conclusions, in M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts (dir.), L'Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben, ERAUL 72, Liège, 2007, p. 183–184 (în colaborare).*
- *Planigrafia nivelului superior de locuire din stațiunea aurignaciană Climăuți II de pe Nistrul Mijlociu. Locuința „din oase și pământ”, în Revista Arheologică, S.N., vol. III, 1–2, Chișinău, 2007, p. 74–88 (în colaborare).*

Cojocaru, Victor

- *Despre așa-numitul „protectorat” scitic asupra orașelor grecești nord-vest pontice*, în *Peuce* (S.N.), III–IV, 2005–2006 (2007), p. 109–120.
- «*L’histoire par les noms*» dans les villes grecques de Scythie et Scythie Mineure aux VI^e–I^{er} siècles av. J.-C., în *Ancient Greek Colonies in the Black Sea 2*, ed. by Dimitrios V. Grammenos and Elias K. Petropoulos (BAR International Series 1675), Vol. I, Oxford, 2007, p. 383–434.
- Recenzie: Heinz Heinen, *Antike am Rande der Steppe. Der nördliche Schwarzmeerraum als Forschungsaufgabe* (Antichitatea la marginea stepei. Spațiul nord-pontic ca temă de cercetare), Franz Steiner Verlag, Stuttgart, 2006, 91 p., 23 fig., în *Tyragetia (Arheologie, istorie antică)*, S.N., I, Chișinău, 2007, p. 381–385.

Hriban, Cătălin Iulian

- Recenzie: Thierry Dutour, *La ville medievale. Origines et triomphe de l’Europe urbaine*, Editions Odile Jacob, 2003, Paris, 315 p., ISBN 2–7381–1238, în *Cercetări Istorice*, XXI–XXIII (2002–2004), Iași, 2007; p. 352–353;
- Recenzie: Victoria-Paraschiva Batariuc, Teodor-Octavian Gheorghiu, Dan-Dumitru Iacob, Mircea D. Matei (coord.) *Atlas istoric al orașelor din România. Seria A – Moldova. Fascicula I – SUCEAVA*; Academia Română, Comisia de Istorie a Orașelor din România; Editura Enciclopedică, București, 2005; 18 file + 9 planșe, în *ArhMold*, XXIX, 2006, p. 312–314.

Iconomu, Constantin

- Oleg Levițchi, *Necropola hallstattiană de la Trinca*, Iași, Trinitas, 2007, 200 p. (ed.).
- *O nouă machetă de ambarcațiune descoperită în așezarea cucuteniană de la Pocreaca-Iași*, în *ArhMold*, XXIX, 2006, p. 199–201.
- Recenzie: A. László, *De la prima familie la primele state*, Iași, 2005, în *ArhMold*, XXIX, 2006, p. 288.

Ioniță, Ion

- *Necropola din secolul al IV-lea d. Hr. de la Rânzești (com. Fălciu, jud. Vaslui)*, în *Acta Musei Tutovenssis*, II, 2007, p. 63–69.

Lazarovici, Cornelia-Magda

- *Date radiocarbon pentru cultura Banatului*, în *Studia in honorem Dr. Florea Costea*, Bibliotheca Cumidavae, Muzeul de istorie Brașov, Editura C2 Dizain, Brașov, 2007, p. 20–31 (în colaborare).
- *Șantierul arheologic Parța 2006*, în *CCAR. Campania 2006*, CIMEC 2007, 6 pagini și 17 figuri (în colaborare).
- *Despre construcții neo-eneolitice de cult din sud-estul Europei: tehnici de construire, organizare spațială, scurte interpretări*, partea I, în *Dimensiunea europeană a civilizației eneolitice est carpatice*, Ed. Univ. „Al. I. Cuza” Iași, N. Ursulescu (ed.), Iași 2007, p. 63–100 (în colaborare).

Mihăilescu-Bîrliba, Virgil

- *Despre volumul I al noului tratat de istorie a românilor*, în *ArhMold*, XXIX, 2006 (2007), p. 171–178;
- *Profesorul Alexandru Vulpe la 75 de ani*, în *ArhMold*, XXIX, 2006 (2007), p. 363–364;
- *Trade without coins and coins without trade in Pre-Roman Dacia*, în *Slovenska Numizmatika*, XVIII, 2007/Ph. Dr. Eva Kolnikova, DrSc. Kzivotnemu jubileu – Zum Lebensjubiläum, 20.4.1935, p. 25–30.
- *Über Entstehung der Münze*, în *Ist International Conference. Numismatic History and Economy in Epirus during antiquity*, University of Ioannina, October 3rd – 7th 2007, Abstracts, Ioannina, 2007, p. 35.

Monah, Dan

- *L’exploitation du sel à travers le temps*, Bibliotheca Memoriae Antiquitatis, XVII, Ed. Constantin Matasă, Piatra Neamț, 2007, 360 p. (ed., în colaborare).
- *Cercetări arheobotanice în tell-ul calcolitic Poduri-Dealul Ghindaru*, Bibliotheca Memoriae Antiquitatis, XVII, Ed. „Constantin Matasă”, Piatra Neamț, 2007, 180 p. (în colaborare).

- *Poduri, com. Poduri, jud. Bacău*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2006*, cIMeC – Institutul de Memorie Culturală, București, 2007, p. 274–275, (în colaborare).
- *Primul congres internațional al civilizației Tripoliene (Kiev, 7–11 octombrie 2004)*, în *ArhMold*, XXIX, 2006, București, 2007, p. 349–352, (în colaborare).
- *Proiectul „Exploatarea sării preistorice în România și Anatolia*, în *ArhMold*, XXIX, 2006, București, 2007, p. 353–358.

Munteanu, Lucian

- *Slava Rusă, com. Slava Cercheză, jud. Tulcea [L(Ibida)]* (Slava Rusă, Slava Cercheză, dep. of Tulcea – L[Ibida]), în *Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2006*, București 2007, p. 335–343 (în colaborare).
- *Activitatea științifică a Institutului de Arheologie din Iași în anii 2004–2005* (The Scientific Activity of the Institute of Archaeology of Iași during the years 2004–2005), în *ArhMold*, XXIX, 2006 (2007), p. 321–347.
- *Découvertes isolées*, in V. M. Butnariu (éd.), *Monnaies et parures du Musée Départemental “Ștefan cel Mare” de Vaslui*, Corpus Nummorum Moldaviae, III, Ed. Panfilius, Iași 2007, p. 93–108 (în colaborare).
- *Donations*, în V. M. Butnariu (éd.), *Monnaies et parures du Musée Départemental “Ștefan cel Mare” de Vaslui*, Corpus Nummorum Moldaviae, III, Ed. Panfilius, Iași 2007, p. 123–126 (în colaborare).

Poruciuc, Adrian

- *Interethnic contacts and semantic shifts implied by the relationship Gothic gards ~ Romanian gard ~ Albanian gardh ~ Slavic grad*, în Maria Flaișer (ed.), *Arta comunicării în contextual diversității culturale și lingvistice*, Iași, Casa Editorială Demiurg, p. 163–166.
- *Două vechi germanisme din limba română (ateia și brândușă) confirmate de corespondente din alte limbi romanice*, în Luminița Hoartă Cărăușu (ed.), *Rezultate și perspective actuale ale lingvisticii românești și străine*, Iași, Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza”, p. 317–332.
- *Lingvistica istorică ieșeană: între realizări și promisiuni de onorat*, în *Philologica Jassyensia*, an II, nr. 2, p. 283–294.
- *Contribuția lui Gheorghe Ivănescu în domeniul studiilor indoeuropene*, în *Hermeneia*, număr special (ed. Ș. Afloroaei), Iași, Axis, p. 96–104.
- *Observații asupra unor elemente pre-homerice perpetuate în tradiții românești și sud-est europene*, în Marius-Radu Clim, Ofelia Ichim, Laura Manea, Florin-Teodor Olariu (eds.), *Identitatea culturală românească în contextual integrării europene*, Academia Română, Institutul de Filologie Română „A. Philippide”. Iași, Editura Alfa, p. 711–720.
- *Magic Maidens and Heroic Horsemen*, în Cristina Biaggi (ed.), *The Rule of Mars: The Origins, History and Impact of Patriarchy*, Manchester, CT: Knowledge, Ideas & Trends.
- *Palaeo-Balkan Elements in Romanian and Southeast European Anthroponymy*. *Orpheus – Journal of Indo-European and Thracian Studies*, 16, p. 69–78.

Sanie, Silviu

- *Egyptian Cults in Roman Dacia*, în *Assaph*, Tel Aviv, p. 101–124, vol. 10–11.
- *Noi descoperiri de însemnări și imagini în spațiul dacic (sec. III a.Chr.– III p.Chr.)*. *Implicații istorice și lingvistice*, în *Zargidava*, VI, Bacău, p. 31–38.
- *Două lăcașuri de cult ieșene* (colab. Ș. Sanie), în *SAHIR*, X, p. 52–62.
- *Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea from the Greek Colonization to the otoman Conquest*, în *ArhMold*, XXIX, p. 290–291.
- Recenzie: I.I. Niemirower, *Judaismul. Studii, eseuri, omiletică și retorică*, în *SAHIR*, X, p. 291–292.
- Recenzie: Gh. Romanescu, *Țara de Foc și ultimul ei conchistador: Iuliu Popper*, în *SAHIR*, X, p. 293–294.
- Recenzie: Șlomo Leibovici-Laiș, *Evreimea botoșăneană. Minimonografie*, în *SAHIR*, X, p. 295–297.
- Necrolog: *Academician Profesor Gheorghe Platon (1926–2006)*, în *SAHIR*, X, p. 302–304.

Spinei, Victor

- *Universa Valachica. Românii în contextul politic internațional de la începutul mileniului al II-lea*, Ed. Cartdidact, Chișinău, 2006 [2007], 780 p.
- *Românii în cronică atribuită lui Amaretto Mannelli*, în *Națiune și europenitate. Studii istorice. În onoare magistri Camilli Mureșanu*, Edit. N. Edroiu, S. Andea, Ș. Turcuș, București, 2007, p. 19–28.
- *Profesorul Alexandru Vulpe, membru corespondent al Academiei Române, la 75 de ani*, în *Memoriile Secției de Științe Istorice și Arheologie*, Seria IV, XXXI, 2006 [2007], p. 211–213.
- *Profesorul Demir Dragnev, membru corespondent al Academiei de Științe din Moldova, la 70 de ani*, în *Studii și materiale de istorie medie*, XXIV, 2006 [2007], p. 333–335.
- *Profesorul Alexandru Vulpe – membru de onoare al Institutului de Arheologie din Iași*, în *ArhMold*, XXIX, 2006, p. 359–360.
- Recenzie: *Die Welt von Byzanz – Europas östliches Erbe. Glanz, Krisen und Fortleben einer tausendjährigen Kultur*, Hrsg. v. L. Wamser, München, 2004, în *ArhMold*, XXIX, 2006, p. 305–308.
- Coordonare (împreună cu Gh. Buzatu): N. Iorga, *Istoria românilor*, VIII, *Revoluționarii*, vol. îngrijit de G. Filitti, Ed. Enciclopedică, București, 2006 [2007], 320 p.

Teodor, Dan Gh.

- *Migrațiile slave din secolele VI–VII. Contribuția cercetărilor arheologice*, în *Carpica*, XXXV, 2006, p. 87–92;
- *Satul roman și vechi românesc în mileniul marilor migrații*, în *Prelegeri academice*, V, nr. 5, 2006, p. 107–122;
- *Anții și alanii în spațiul carpato-dunăreano-pontic (secolele VI–VIII)*, în *Zargidava*, VI, 2007, p. 42–48;
- *Noi fibule digitate din Dobrogea*, în *Peuce*, S.N., III–IV, 2007, p. 241–250 (în colab. cu C. Chiriac.)
- *Muzeul de istorie Iulian Antonescu din Bacău la 50 de ani*, în *Carpica*, XXXVI, 2007, p. 16–19.
- Recenzie: *O. L. Șovan, Necropola de tip Sântana de Mureș-Cernjacob de la Mihălășeni (jud. Botoșani)*, Târgoviște, 2005, 354 p. și 387 planșe, în *ArhMold*, XXIX, 2006, p. 293–294.
- Recenzie: *Cronica Monemvasiei*, trad. M. Alexianu și R. Curcă, Iași 2005, 126, p. în *ArhMold*, XXIX, 2006, p. 295–296.

În concluzie, activitatea științifică a Institutului de Arheologie din Iași a menținut același trend ascendent. În contextul în care se vor rezolva problemele legate de clădirea Institutului, și care creează un stres suplimentar, dar și alte obstacole menite să încetinească activitatea de cercetare, realizarea unor proiecte fundamentale, în special pentru regiunea Moldovei, va fi mult mai viabilă. Obținerea unor proiecte cu finanțare consistentă reprezintă, de asemenea, o prioritate, în condițiile în care autofinanțarea tinde să devină una dintre principalele surse de subzistență a instituțiilor de cercetare românești. Recunoașterea activității unui institut cu profilul cercetarea arheologică presupune o intensificare a raporturilor cu instituțiile străine cu aceleași competențe, fapt deja materializat prin schimburile de carte care au avut în acest an o intensitate ridicată, dar și prin colaborări bilaterale efective. Pe această direcție se încearcă atragerea unui număr cât mai mare de studii ale unor cercetători străini, publicabile în revista Institutului, *Arheologia Moldovei*. De asemenea, prin volumele publicate în limbi de circulație internațională se dorește ca aria de adresabilitate a lucrărilor cercetătorilor noștri să fie cât mai vastă.

Adaptarea la noile condiții de cercetare, europene, reprezintă, așadar, scopul fundamental pe care dorește să îl atingă, considerăm noi, cu șanse reale de succes, Institutul de Arheologie din Iași, al Academiei Române.

DAN APARASCHIVEI

STAGIU DE DOCUMENTARE ÎN ISRAEL (2007)

Pentru oricine este interesat de fenomenele culturale și artistice majore, o călătorie în Israel din perspectiva specialistului în istorie și arheologie, dar și din postura de *homo religiosus*, reprezintă desigur o experiență seducătoare.

Oportunitatea de a pune în practică un asemenea deziderat s-a datorat acordului de colaborare dintre Academia Română și Academia de Științe și Discipline Umaniste a Israelului, care funcționează în parametri pozitivi de circa un deceniu și jumătate. La luarea deciziei de a uza de programul de cooperare au cumpănit mult sugestiile și impulsivitățile venite din partea colegului prof. dr. Silviu Sanie, familiarizat în detaliu cu valorile din patrimoniul muzeelor, cu relevanța istorică și culturală a monumentelor și cu resursele documentare ale marilor biblioteci universitare și ale centrelor de cercetare diseminate în cuprinsul Israelului.

De comun acord cu partenerii israelieni, deplasarea de documentare s-a desfășurat începând de la 22 octombrie 2007, punctele stabile ale sejurului fiind fixate în principalele centre științifice și culturale din țară: Tel Aviv (22 – 30 octombrie) și Ierusalim (30 octombrie – 8 noiembrie).

În cel dintâi oraș am lucrat prioritar în Biblioteca de științe umanistice Elias Sourasky din cadrul Universității, alcătuind un întins și modern campus, situat în extremitatea nordică a metropolei, într-o ambianță peisagistică atractivă. Universitatea a fost fondată în 1956 prin contopirea a trei așezăminte cu rosturi didactice, dar ampla sa dezvoltare datează din ultimele decenii. Aceasta are în componere nouă facultăți, cu 106 departamente, 90 de institute de cercetare și mai multe biblioteci specializate, dotate după standarde internaționale elevate, fondurile pentru ridicarea și utilizarea noilor construcții fiind asigurate nu numai de autoritățile naționale, ci și de sponsori generoși din străinătate. Biblioteca Elias Sourasky, denumită astfel după numele unui întreprinzător om de afaceri (1899–1986) originar din Polonia și stabilit în Mexic, care a finanțat construirea ei, este remarcabilă prin fondul său bogat de publicații israeliene și din întreaga lume, literatura științifică românească fiind însă, din păcate, reprezentată în mică măsură.

Dintre unitățile de învățământ și cercetare am vizitat mai amănunțit The Jacob M. Alkow Department of Archaeology and Ancient Near Eastern Cultures, bucurându-mă de ospitalitatea prof. dr. Moshe Fischer, reputat specialist în domeniul antichității clasice, cu preocupări orientate spre arhitectura romană din perioada imperială. Profitând de staționarea la Tel Aviv, am avut ocazia să vizitez câteva muzee și obiective arheologice și arhitecturale reprezentative. Foarte instructive și revelatoare pentru civilizațiile de pe țărmurile orientale ale Mediteranei, începând din preistorie și până în epoca medievală și modernă, am găsit exponatele ceramice, numismatice, de orfevrărie, sticlărie etc. din colecțiile Muzeului Eretz Israel, dispuse în pavilioane separate, amplasate într-un imens parc cu vegetație specifică regiunii. La Tel Aviv Museum of Art am admirat o remarcabilă colecție de pânze ale măștrilor occidentali.

Un obiectiv turistic de cel mai mare interes îl constituie Jaffa (Yaffo), inițial centru aparte, dar unit în prezent cu Tel Aviv-ul, prin extinderea perimetrului său urban spre sud în ultimele decenii. Cercetările arheologice au dezvelit urme consistente de locuire aferente perioadelor de dominație egipteană, romană, bizantină, arabă, cruciată și mamelucă, în vreme ce epoca stăpânirii otomane este reprezentată prin construcții civile aflate și astăzi în stare de funcționare, masate într-un cartier de autentică factură orientală, contrastând tranșant cu liniile arhitecturale moderne, cu iz occidental, ale Tel Aviv-ului. Prin însăși geneza sa, Tel Aviv-ului (nume ce se traduce prin „Colina primăverii”) era menit să-și înscrie evoluția în alte coordonate, fondarea sa datorându-se unui grup de evrei din Jaffa, care în anul 1909 s-au mutat în vecinătatea nordică a vechiului port maritim, unde populația majoritară era alcătuită din arabi.

Grație amabilității profesorului Moshe Fischer am putut vizita pe îndelete, cu explicațiile competente de rigoare, întinsele rezervații arheologice circumscrise celebrelor cetăți ale antichității și evului mediu: Apollonia și Caesarea de pe litoralul mediteranean, ambele cu regim de „parc național”, ce le conferă protecția specială a autorităților.

Cea dintâi a fost fondată la sfârșitul secolului al IV-lea înaintea erei creștine de către fenicieni, care au denumit-o Arsuf, după numele lui Reshef, una din principalele lor divinități, zeu al războiului și al furtunilor. În decursul perioadei elenistice, atributele lui Reshef au fost transferate lui Apollon, ceea ce a determinat și schimbarea numelui localității. Înflorirea sa reală și dobândirea statutului de autentic centru urban începe de-abia odată cu mijlocul secolului I î.Hr., când litoralul est-mediteranean a intrat sub hegemonia Romei. Evoluția ascendentă a Apolloniei a continuat și în perioada bizantină, când orașul era cunoscut sub numele de Suzussa, pentru ca, după cucerirea arabă din 638, să se revină la vechea sa denumire de Arsuf. Din vremea dominației Bizanțului s-au păstrat ruinele unui impozant lăcaș de cult și ale unui sofisticat sistem de cisterne și rezervoare de apă. Doi ani după cucerirea Ierusalimului de către cruciați și crearea regatului omonim, în 1001 oștile lui Balduin I au pus stăpânire și pe orașul de pe țărmul Mediteranei, unde în deceniile următoare s-a refuncționalizat zidul de incintă ridicat de arabi și s-a construit – în 1241 – o impozantă citadelă, care s-a aflat în stare de utilizare până în anul 1265, când a fost ocupată de armatele sultanului mameluc Baibars, pentru ca ulterior să fie lăsată în părăsire. Resturile citadelei, refăcute cu grijă în ultimii ani, dau măsura abilității cruciaților în domeniul arhitecturii militare. O impresie copleșitoare lasă și vestigiile degajate și restaurate la Caesarea, unul din centrele citadine cele mai faimoase ale antichității, cu un destin istoric în mare parte similar cu acela al Apolloniei, de care o despart mai puțin de 40 de km. Fondarea așezării de la Caesarea a avut loc în perioada hegemoniei persane și este pusă, de asemenea, pe seama fenicienilor. Dezvoltarea sa deosebită s-a consumat însă de-abia în epoca elenistică și în cea romană. Lui Herod cel Mare i se datorează amenajarea unui întins port și construirea unui impozant palat rezidențial, ulterior construindu-se un teatru (aflat și astăzi în uz, după prealabile renovări), un amfiteatru, apeducte, lăcașe de cult, degajate în mare parte grație amplelor săpături cu caracter metodic inițiate încă în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și care sunt continuate și astăzi de echipe de experți din SUA și Israel. Aceste cercetări au relevat înflorirea orașului în perioada stăpânirii romane (când a găzduit cartierul general al Palestinei și a devenit cel mai important centru economic și politic din regiune) și bizantine, eclipsa accentuată de după cucerirea arabă, revigorarea corespunzătoare epocii cruciate și distrugerea sa în urma expansiunii Sultanatului mameluc.

A doua parte a stagiului documentar israelian s-a desfășurat la Ierusalim, a cărui aură fascinantă, încărcată de mister, se lasă greu definită. Dacă din punct de vedere al documentării în bibliotecă, Ierusalimul oferă aceleași largi disponibilități precum Tel Aviv-ul, în schimb, sub aspect arhitectural, al tradițiilor sale culturale și confesionale milenare, străvechiul centru din Iudeea reprezintă fără îndoială un unicat, dând impresia că patronează ascendența spiritului asupra temporalului. Cumulând atributul de sanctuar pentru trei religii monoteiste, Ierusalimul este o metropolă emblematică a identităților divergente, a contrastelor tranșante, aparent ireconciliabile, între arhaic și modern, între Orient și Occident. La fel ca și la Roma sau Istanbul, străbătându-i străduțele înguste flancate de lăcașe de cult din Vechiul oraș, delimitat de zidurile maiestuoase ridicate de cruciați și recondiționate de otomani, și de alte monumente de deconcertantă diversitate, ai posibilitatea să pătrunzi spre esența istoriei locurilor într-un mod mult mai profitabil decât prin lectura a zeci de tratate din cele mai docte.

Cele patru segmente delimitate geometric din Vechiul oraș, corespunzând cartierelor separate pe criterii confesionale și etnice – creștin, musulman, armean și evreiesc –, îmbracă trăsături specifice. Primele două sunt animate de un efervescent comerț stradal de tip bazar, în vreme ce celelalte două au un aspect auster. Interesul major al pelerinilor creștini polarizează în chip firesc spre Catedrala Sfântului Mormânt, care de fapt însumează un mare număr de lăcașe îngemănate, construite în momente cronologice diferite (cel mai vechi datează din vremea lui Constantin cel Mare, fiind distrus de perși în 614), de diverse comunități – grecești, orientale și occidentale – și total lipsite de unitate arhitecturală, ceea ce nu le privează însă câtuși de puțin de atractivitate.

De-a lungul timpului, mai mulți domni ai Moldovei și Țării Românești, secondăți de înalte fețe bisericești, au ținut să-și exprime evlavie prin generoase donații pecuniare pentru Sfântul Mormânt, la acestea adăugându-se cărți și vase liturgice și odăjdii bisericești, a căror primă inventariere i se datorează cărturarului Marcu Beza, consul al României la Ierusalim în perioada interbelică. Potrivit tradiției, locul crucificării de pe Golgota corespunde în mare parte cu cel al mormântului lui Iisus Hristos. Spre Catedrala Sfântului Mormânt șerpuieste prin cartierul musulman și cel creștin *Via dolorosa*, pe traseul căreia se găsesc capelele și bisericile ridicate pe locurile unde au avut loc flagelarea, judecarea și celelalte secvențe ale calvarului Mântuitorului.

În extremitatea răsăriteană a cartierului evreiesc se află Zidul plângerii, punct central de rugăciune și pelerinaj pentru practicanții religiei mozaice, în vreme ce în partea de sud-est a Vechiului oraș se profilează

silueta elegantă, dominată de cupola aurită, a Domului de pe Stâncă (Qubbet el-Sakhra), așa-numita moschee a lui Omar, unul din lăcașele sfinte ale musulmanilor, care, spre deosebire de Catedrala Sfântului Mormânt, încadrată între construcții cu destinații diferite, este plasată într-un ansamblu arhitectonic spațiat, astfel că este pusă pe deplin în valoare. Moscheea a fost construită între anii 685/688 și 699, din inițiativa califului Abd el-Malek, suferind mai multe extinderi și reparații capitale, după ce în vremea Regatului latin al Ierusalimului cruciații îi rezervaseră o altă destinație.

În imediata apropiere a Zidului plângerii a fost amenajat Parcul arheologic al Ierusalimului (Davidson Center), unde au fost degajate urmele edificiilor din componența Celui de-al Doilea templu, precum și din perioada bizantină, islamică timpurie (palatul Omeiazilor, turnul fatimid), cruciată, ayubidă și mamelucă. Construirea Celui de-al Doilea Templu, extinsă pe durata mai multor decenii, spre mijlocul secolului al VI-lea î.Hr., a avut loc în perioada dominației persane, după sfârșitul captivității babiloniene, iar distrugerea sa s-a consumat în anul 70 d.Hr., atunci când armatele lui Titus s-au dedat la reprimarea sângeroasă a revoltei evreilor împotriva stăpânirii romane.

Pe lângă numeroase biserici, am vizitat peștera Zadekiah situată între porțile Damasc și Herod și mai multe așezăminte muzeale: Muzeul Rockefeller, Muzeul Biblic, Muzeul Israelului și Muzeul de Artă Islamică, toate beneficiare ale unor colecții arheologice de inefabilă valoare. Ideea de a se întemeia un muzeu pentru vestigiile provenind de la Locurile Sfinte a fost avansată încă în anii primului război mondial, iar materializarea ei a avut loc de-abia în 1938, când a fost inaugurat sub denumirea de Muzeul Arheologic al Palestinei. După „Războiul de Șapte zile” i s-a atribuit numele multimilionarului John D. Rockefeller, ale cărui munificele donații au făcut posibilă deschiderea și dotarea sa. Cele mai vechi exponate din Muzeul Rockefeller datează din preistorie, iar cele mai noi din perioada stăpânirii turcești, ilustrată, între altele, de remarcabila ceramică de Iznik. Piese arheologice de mare diversitate sunt expuse și la Muzeul Biblic, al cărui registru cronologic se încheie cu epoca romană.

Faima mondială a Muzeului Israelului este conferită în primul rând de manuscrisele esenienilor descoperite la Qumran, lângă Marea Moartă. Muzeul de Artă Islamică, inaugurat în anul 1974, deține o bogată colecție de țesături, manuscrise, precum și obiecte din metal și ceramică datorate meșteșugarilor arabi, persani, mameluci și otomani. Ceramica de Iznik, la fel ca și cea provenind de la atelierele de la Kashan, este, de asemenea, bine reprezentată.

Atașându-mă la un grup de pelerini descinși la Biserica Ortodoxă Română „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” (a cărei piatră de temelie a fost pusă în anul 1935), am avut posibilitatea de a ajunge în câteva din obiectivele principale de la Locurile Sfinte evocate în *Noul Testament*, pe un traseu ce a străbătut Iudeea, Samaria și Galileea. La Nazareth am vizitat casa Dreptului Iosif, soțul Sfintei Fecioare, unde a avut loc Buna Vestire. Pe locul respectiv, în prima jumătate a secolului al IV-lea s-a ridicat un lăcaș de cult pus pe seama inițiativei Sfintei Elena, căzut în ruine, deasupra căroră, după cel de-al doilea război mondial, s-a proiectat de către arhitecții italieni o impunătoare biserică catolică. Plecând din Nazareth, am ajuns la Cana (Kafr Kana), unde – potrivit *Evangheliei* de la Ioan – Iisus Hristos a săvârșit prima sa minune, iar apoi la Muntele Tabor, locul Schimbării la Față, și la Muntele Fericirilor, de unde a propovăduit Mântuitorul. La renașterea rosturilor spirituale de pe Muntele Tabor un aport însemnat l-a avut arhimandritul Irinarh Roseti (1771–1859), originar din Focșani, care cu multă râvnă și devoțiune s-a angajat să ctitorească o biserică ortodoxă, dar n-a mai apucat să o vadă terminată din cauza vârstei înaintate.

În partea nordică a Mării Galileei (Lacul Tiberiada) se află amplasat vechiul oraș Capernaum (Capharnaum, Kefar Nachum), legat, de asemenea, de activitatea de propovăduitor a lui Iisus Hristos. Între vestigiile sale arhitecturale, degajate în urma investigațiilor arheologice, se detașează o sinagogă din secolul al IV-lea și o biserică octogonală bizantină din veacul următor. Tot pe țărmul Mării Galileei, în partea sa vestică, am făcut o scurtă escală în importantul centru citadin de la Tiberias (Hammath Teberias), fondat la începutul secolului I al erei creștine de către Herod Antipas, unul din fiii și succesorii lui Herod cel Mare, și denumit astfel după numele împăratului Tiberius. Cercetările arheologice, întreprinse începând din anul 1921, au surprins aici bogate vestigii romane, bizantine și omeiade, între care și mai multe sinagogi. Dintre acestea se remarcă în mod deosebit sinagoga lui Severus, unde s-a conservat un admirabil mozaic din secolul al IV-lea, cuprinzând inscripții grecești și aramaice, un zodiac, candelabre cu șapte brațe și alte ornamente realizate la un înalt nivel artistic.

Un alt traseu de călătorie a vizat Bethleemul, principalul obiectiv al pelerinajului în centrul din Iudeea reprezentându-l grotă unde s-a născut Mântuitorul, deasupra căreia s-a ridicat o biserică, alături de care – pe

Câmpul păstorilor – se află un lăcaș de cult ce adăpostește mormintele celor trei păstori care l-au adorat în iesle pe Pruncul Iisus, precum și un osuar, unde s-au depus craniile copiilor uciși din porunca lui Irod (Herod), dar și osemintele victimelor masacrului provocat de invazia perșilor din anul 614.

După ce am parcurs un drum dezolant prin Pustiul Iudeei, printre culmi înalte și golașe și prin așezări rurale palestiniene marcate de spectrul sărăciei extreme, am descins la Mar Saba în vecinătatea Mării Moarte, mănăstire ctitorită de Sfântul Sava spre sfârșitul secolului al V-lea, cu numeroase refaceri și adaosuri ulterioare, administrată de prelați greci, în comunitatea cărora s-au integrat însă și monahi originari din România. Prezența acestor cuvioși sihastru în lăcașul din Pustiul Iudeei are o veche tradiție, bazată pe bunele relații cu domnii și mitropoliții din Țările Române, care în mai multe rânduri au făcut danii mănăstirii Sfântului Sava. În anul 1583, la solicitarea ieromonahilor mănăstirii, Petru Șchiopul le-a acordat un loc în perimetrul central al Iașilor pentru a-și ridica o biserică, lăcaș cu o planimetrie fără paralele în arhitectura ecleziastică locală, realizat probabil după planurile unor meșteri greci. La câțiva kilometri mai la nord de Mar Saba se află mănăstirea Sfântului Teodosie cel Mare, neobosit organizator al vieții monahale din Iudeea. Revenit la Ierusalim, am avut drept următoarea țintă a periplului biblic grădina Gethsimani, unde s-a recules și rugat Iisus Hristos înainte de a fi arestat și întemnițat prin complicitatea lui Iuda. În apropiere se găsește Muntele Măslinilor, aici păstrându-se piatra de pe care a avut loc Ridicarea la Cer, integrată inițial într-o rotundă distrusă, cuprinsă în prezent într-un minaret ridicat în perioada dominației turcești. La mănăstirea Eleon de pe Muntele Măslinilor s-au remarcat prin smerenie duhovnicească în ultimul veac mai multe călugărițe originare din România. La mică distanță de mănăstirea Eleon, tot pe o colină dominantă, a fost amplasată o biserică rusă, construită în anul 1886 din dispoziția țarului Alexandru III, pe locul în care existase anterior un lăcaș de cult armenesc, unde s-a păstrat capul Sfântului Ioan Botezătorul, înainte de strămutarea sa la Constantinopol.

La fel ca și la Tel Aviv, la Ierusalim mi-am împărțit timpul între vizitarea muzeelor și monumentelor, pe de o parte, și studiul în biblioteci, pe de altă parte, urmărind probleme aflate în conexiune cu tema înscrisă în planul de cercetare al Institutului de Arheologie și cu aspecte ce vor face obiectul investigațiilor personale ulterioare. În acest scop am lucrat în mai multe biblioteci, a căror dotare și organizare modernă, la standardele cele mai exigente de pe plan mondial, am apreciat-o în mod deosebit: la biblioteca din subordonația instituției Israel Antiquities Authority, aflată în același imobil cu Muzeul Rockefeller, la Biblioteca Națională, Biblioteca Muzeului de Artă Islamică și biblioteca centrală de la Hebrew University, în primele două beneficiind de amabilele consilieri ale lui Baruch Brandl și, respectiv, Lucian Zew Herșcovici. Pe de altă parte, împreună cu Baruch Brandl, directorul arhivelor și bibliotecii afiliate de Israel Antiquities Authority, am convenit asupra modalităților concrete de a iniția schimburi de publicații periodice între instituțiile pe care le reprezentăm. Aceași bună impresie ca și Alma Mater de la Tel Aviv mi-a lăsat-o Hebrew University din Ierusalim, cel mai vechi așezământ de învățământ superior din cuprinsul actualului stat al Israelului, cu aproape 23000 de studenți. Ideea înființării sale încolțise încă la sfârșitul secolului al XIX-lea în rândul unor reprezentanți ai organizațiilor sioniste, fiind ulterior susținută cu aplomb și de Albert Einstein. Condițiile pentru concretizarea ei s-au ivit după ce britanicii au primit mandatul administrării Palestinei, astfel că piatra de temelie a Universității a fost pusă în 1918 pe muntele Scopus din partea de nord a orașului, pentru ca inaugurarea sa oficială să se amâne până în anul 1925.

Dintre cadrele didactice de la Hebrew University, am avut prilejul să mă întrețin mai îndelung și mai eficient cu prof. dr. Reuven Amitai de la Institutul de Studii Asiatice și Africane din cadrul Facultății de Umanistică, director la Centrul Nehemia Levtzion de Studii Islamice, specialist consacrat în istoria medievală a regiunilor levantine, cu preocupări persuasive pentru problema raporturilor dintre mongolii ilhanizi și Sultanatul mamelucilor. Cunoașterea aprofundată a cronisticii arabe și a altor categorii de izvoare orientale, ca și acuitatea explorării lor, i-au creat un bun renume în literatura de specialitate a domeniului, astfel că schimbul de idei și de informații cu profesorul Reuven Amitai a fost foarte profitabil.

De altfel, întreaga călătorie de documentare într-un stat cu o zestre culturală impresionantă, dar și cu o evoluție dinamică precum Israelul, cu reală receptivitate pentru înnoire și progres, cu deschidere pentru colaborări în toate domeniile vieții științifice, poate fi cotate drept pe deplin fructuoasă, aprecieri pe care le facem nu de dragul metaforei. Singurul regret pe care l-am încercat la plecarea spre țară a fost că timpul avut la dispoziție pentru cunoașterea patrimoniului cultural de valoare inestimabilă de la Locurile Sfinte s-a dovedit fatalmente extrem de scurt.

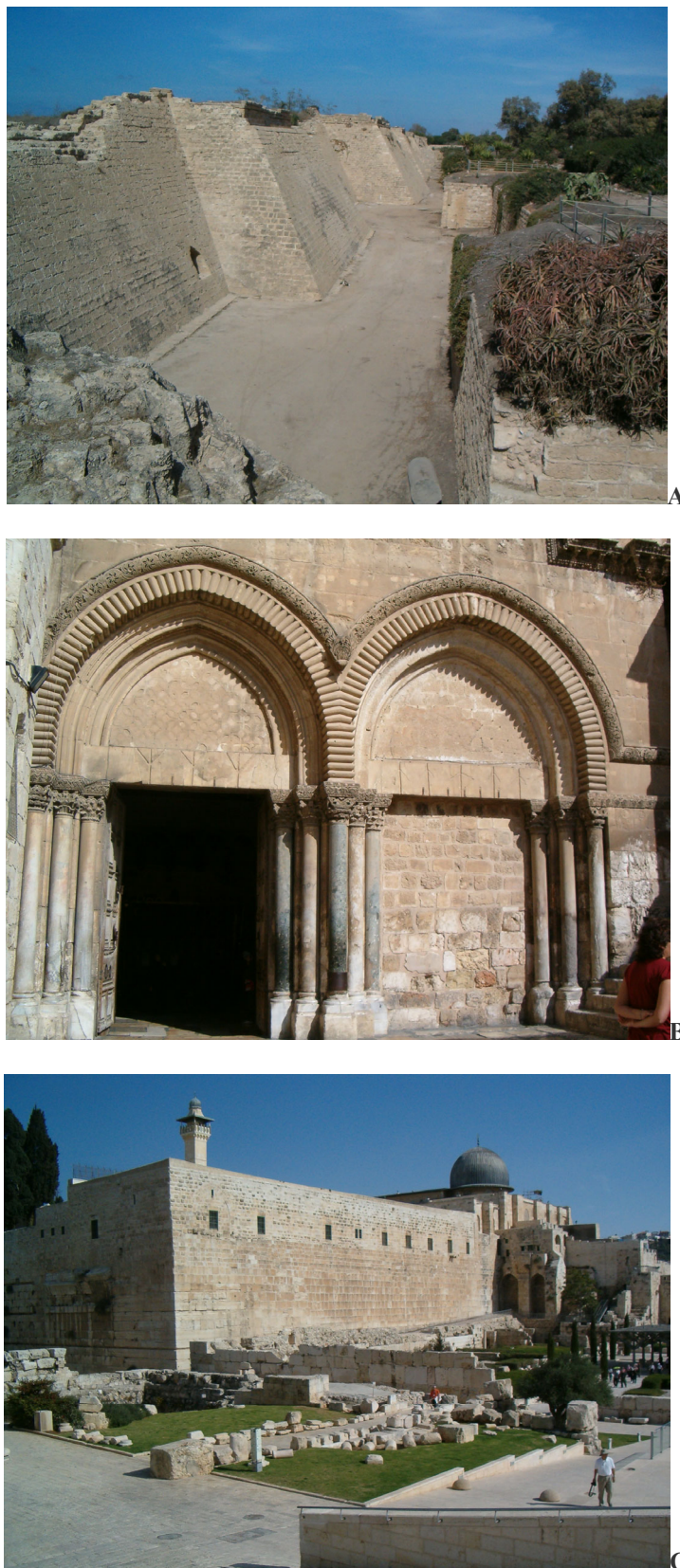


Fig. 1. Imagini din călătoria de documentare în Israel. A – Fortificațiile cetății de la Caesarea ridicate de cruciați; B – Portalul principal al Catedralei Sfântului Mormânt de la Ierusalim; C – Parcul arheologic al Ierusalimului (Davidson Center) cu ruine din Perioada Celui de-al Doilea Templu și vestigiile ulterioare.

POPAS DOCUMENTAR VIENEZ ÎN PRIMĂVARA LUI 2008

Metropolă culturală de prim rang a Europei, Viena oferă largi posibilități de documentare pentru aproape toate domeniile aferente istoriei, acestea fiind de o amplitudine sporită pentru cei preocupați de secvențe ale trecutului carpato-dunărean, balcanic și est-european. Despre valențele acestor posibilități s-au edificat încă de mai multe secole generații întregi de reprezentanți ai scrisului istoric românesc, dar avem sentimentul că ele nu au fost valorificate până în prezent decât în mică măsură, ceea ce lasă porți deschise pentru inițiative viitoare.

În ceea ce mă privește, în afara unor mai vechi staționări episodice în capitala Austriei, menite să mă familiarizeze cu monumentele arhitecturale și cu tezaurele arheologice și artistice ale muzeelor, am avut ocazia ca în ultima jumătate de deceniu să revin în mai multe rânduri în efervescentul centru de pe Dunăre pentru fructuoase stagii de documentare și pentru stabilirea de contacte cu somități ale lumii științifice locale.

O nouă oportunitate de a descinde la Viena s-a conturat în perioada 22 aprilie – 3 mai 2008, rezervată prioritar investigațiilor în biblioteci. Timpul scurt avut la dispoziție ne-a obligat să renunțăm la prospectările colecțiilor muzeelor. De asemenea, aceleași rigori le-am impus în cazul lăcașelor de cult, întreprinzând doar scurte vizite la Domul Sf. Ștefan și la bisericile cavalerilor teutoni, augustinilor, dominicanilor și la Sf. Ruprecht, aceasta din urmă fiind cel mai vechi edificiu religios din capitala Austriei, datând din secolul al XI-lea. O plăcută impresie ne-a lăsat-o biserica românească, ridicată recent în cartierul Simmering prin râvna parohului local Nicolae Dura, un real focar spiritual al conașionalilor noștri ce sălășluiesc dincolo de fruntariile țării.

Pentru perioada deplasării ne-am propus să ne completăm golurile bibliografice privind teme care ne preocupă de mai multă vreme: proiecția regiunilor românești în izvoarele narative și diplomatice occidentale din evul mediu, repercusiunile marii invazii mongole în spațiul carpato-balcanic, prozelitismul dominican la nordul Dunării de Jos. În acest scop am încercat să explorăm resursele documentare mai vechi sau mai noi de la Österreichische Nationalbibliothek, Universitätsbibliothek, Institut für Orientalistik, Institut für Byzantinistik und Neogräzistik, Institut für Byzanzforschung și Institut für Mittelalterforschung.

Totodată, am purtat discuții profesionale utile, aferente realităților epocii târzii a migrațiilor și ale Evului Mediu, precum și asupra activizării raporturilor de colaborare dintre Institutul de Arheologie din Iași și unele institute academice și universitare, sau cu muzee vieneze și cu diverse personalități austriece din domeniul arheologiei și istoriei, precum dr. Anton Kern (director la Prähistorische Abteilung de la Naturhistorisches Museum), prof. dr. Johannes Koder (director la Institut für Byzantinistik und Neogräzistik), prof. dr. Walter Pohl (director la Institut für Mittelalterforschung) și prof. dr. Peter Soustal (director la Institut für Byzanzforschung). De asemenea, am avut prilejul să abordez aspecte legate de istoria medievală a spațiului germanic și a lumii bizantine cu dr. Helmut Reimitz și dr. Max Diesenberger de la Institut für Mittelalterforschung și cu prof. dr. Werner Seibt și dr. Mihailo Popović de la Institut für Byzanzforschung. Asemenea contacte m-au ajutat să mă edific asupra modului de funcționare a câtorva institute afiliate Academiei Austriece de Știință și a direcțiilor lor preponderente de cercetare.

Astfel, Institut für Mittelalterforschung, care a dobândit structura sa actuală în anul 2004, prin transformarea și extinderea așa-numitei Forschungsstelle für Geschichte des Mittelalters, își are drept domenii prioritare de activitate studierea procesului formării popoarelor europene și editarea de documente, inscripții, instrumente de lucru etc. De un interes special se bucură restructurările etnice, derulate după căderea Imperiului Roman de Apus, în arealul central al Europei, care i-au implicat pe franci, longobarzi, goți, avari, bavari etc. În privința editării de izvoare, s-a stabilit o strânsă colaborare cu Monumenta Germaniae Historica de la München, concretizată prin alcătuirea volumului de diplome ale lui Philipp von Schwaben (1198–1208). Continuându-se demersurile lui Johann Friedrich Böhmer, inițiate în urmă cu peste un veac și jumătate,

colaboratorii Institutului lucrează la realizarea unui inventar cronologic pentru *Regesta Imperii* și au în obiectiv publicarea regestelor actelor emise de cancelariile lui Konrad III, Friedrich I Barbarossa, Albrecht I, Wenzel IV, Sigismund, Friedrich III și Maximilian I. În cadrul proiectului interacademic „Die Deutschen Inschriften” sunt avute în vedere inscripțiile din Austria și Tirolul de Sud. Materialele epigrafice din Evul Mediu și din epoca modernă adunate și colaționate până în prezent se dovedesc surprinzător de numeroase. Astfel, potrivit unei estimări prealabile, numai cele colectate de la Domul Sf. Ștefan din Viena ar însuma peste o mie de inscripții, cele mai multe făcute pe pietre funerare. Pentru extensia programului de cercetare de la Institut für Mittelalterforschung de o deosebită importanță se dovedește obținerea în anul 2004 de către profesorul Walter Pohl a premiului Wittgenstein, cea mai înaltă distincție științifică din Austria, care nu reprezintă numai o recunoaștere formală a unor exigente prestații științifice, ci se materializează printr-un suport financiar substanțial extins pe o perioadă de cinci ani pentru proiectele Institutului aflate în derulare.

În ceea ce privește Institut für Byzanzforschung, acesta își drenează activitatea spre mai multe domenii: geografie istorică și inventarierea monumentelor, lexicografie, codicologie și paleografie, sigilografie, editare de texte narative și acte diplomatice. Din punct de vedere administrativ, institutul a fost creat de-abia în anul 2006 prin contopirea Comisiei pentru bizantinologie și a Comisiei pentru *Tabula Imperii Byzantini* ale Academiei Austriece de Știință. Sfera geografiei istorice este acoperită de amplul proiect *Tabula Imperii Byzantini*, din care primele volume au apărut încă în deceniul al 8-lea al secolului trecut, în prezent fiind în pregătire tomurile aferente Macedoniei, Traciei de Est, Bithiniei și Hellespontului, Cariei, Siriei, Peloponezului și Lidiei. În direcția lexicografiei, eforturile se concentrează pentru alcătuirea unui lexicon al grecismelor bizantine, iar în aceea a codicologiei și paleografiei a unui repertoriu al manuscriselor grecești din 800–1600, păstrate în bibliotecile și arhivele europene. Palierul sigilografic are pe moment în vedere sigiliile bizantine din Austria, bazându-se pe o impresionantă fototecă sistematizată, compusă din circa 35000 de fotografii. Edițiile de texte aflate în lucru privesc epigramele bizantine din inscripții, regestele Patriarhiei constantinopolitane, emisiunile actelor cancelariei imperiale destinate străinătății, documentele private, un *corpus scriptorum de re musica* etc.

Enumerarea proiectelor celor două institute relevă concentrarea persuasivă în direcția finalizării temelor majore, pentru realizarea instrumentelor de lucru vitale pentru progresul medievisticii și al bizantinologiei și a unor lucrări de sinteză de interes continental, demersuri ce implică muncă coerentă în echipă, în anumite cazuri extinsă de-a lungul mai multor decenii.

Rigurozitatea organizatorică și managerială, competența corpurilor de cercetare, dar și disponibilitățile materiale concură în mod fericit la obținerea unor rezultate remarcabile în activitatea institutelor academice austriece, apreciate unanim pe plan internațional, ce ar putea constitui modele și pentru cele românești.

VICTOR SPINEI



Fig. 1. Imagini din Viena. A – Naturhistorisches Museum;
B – Österreichische Nationalbibliothek; C – Ruprechtskirche.

STAGIU DE DOCUMENTARE ÎN DANEMARCA (01.11–30.12.2007)

În perioada 01.11–30.12.2007, am efectuat un stagiul de documentare în Danemarca, desfășurat în cadrul acordului de cooperare științifică dintre Universitatea din Copenhaga, prin programul de burse al Fundației „Eugen Lozovanu”, și Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași.

Scopul acestei călătorii a fost studiul, în vederea definitivării temei *Semnificația termenului de „Dacia” în lumea scandinavă și spațiul carpato-danubian, în Evul Mediu și asupra subiectului Tehnici ale producției agrare în centrul și sud-estul Europei medievale*, parte integrantă a tezei de doctorat.

Pentru realizarea cu succes a acestor obiective, a prevalat dorința de a fi permanent conectați la mecanismele infatigabile ale cercetării europene, având în vedere aici ritmicitatea susținută a aparițiilor editoriale în domeniu, care obligă la demersuri, în unele cazuri, dificile, pentru finalizarea unui proiect de cercetare exhaustivă.

Nu putem demara expunerea noastră fără a menționa câteva aspecte legate de unul dintre cele mai dezvoltate state europene. Fiind cea mai mică și mai sudică țară a Europei de Nord, Danemarca este totodată și cel mai vechi stat constituit în această regiune. Este o țară preponderent înconjurată de apă, fiind formată din Peninsula Jutlanda și alte insule ce constituie Arhipelagul danez. Danemarca este o monarhie constituțională, în care regele joacă un rol mai mult ceremonial. Puterea executivă este exercitată de către monarh prin cabinetul său de miniștri, dintre care, un rol important îl joacă primul ministru, considerat „primus inter pares”. Puterea legislativă este în apanajul monarhului și se exercită prin parlamentul danez.

Cu o istorie tumultuoasă, nelipsită de evenimente controversate ori de un echivoc evident, de elemente și personaje ce transcend realul, dar și de fapte de o veridicitate de necontestat, danezii au făurit unul dintre cele mai evaluate sisteme administrativ-politice, social-economice și culturale de pe bătrânul continent.

Aici am descoperit o civilizație urbană mărginită de ape, dar care, în ciuda aparentei amenințări a mării și a unei clime capricioase, rămâne mereu „uscată”, îngrijită și primitoare, dominată permanent de factorii implicați în mecanismele evoluției tehnologice, economice și culturale, un cosmopolit etnico-demografic, pe scurt, o capitală perfect compatibilă conceptului „Noii Europe”. Copenhaga a reprezentat și este un important port la Marea Baltică, fiind situat pe coasta estică a țării. Totodată, teritoriul metropolei daneze este constituit dintr-o serie de insule și zone adiacente. Renumit prin numeroasele canale care-l traversează și prin spațiile întinse cu verdeață, își merită pe drept cuvânt și distincția de „Veneție a Nordului”.

Copenhaga se bucură de un prestigiu deosebit, anual prin porțile sale intrând milioane de turiști de pretutindeni. Monumentele istorice și culturale, muzeele, străzile cu iz de viață boemă ce amintesc de parfumul veacurilor trecute și de tumultul cotidian al curentului romantic, magazinele luminoase, cafenelele și cluburile cochete, parcurile de distracție și spațiile de verdeață vin să completeze un peisaj remarcabil și fascinant.

Un punct deosebit de important îl reprezintă sistemul educațional și în cadrul acestuia, învățământul universitar. Timp de două luni am încercat să ne familiarizăm cu organizarea, metodologia și cuprinsul programei de învățământ a facultății de științe umane din cadrul Universității din Copenhaga. Anual peste 37 000 de studenți calcă pragurile universității. Având mai mult de 7.000 de angajați, instituția menționată este una dintre cele mai prestigioase de pe continent, administrând și promovând educația la cel mai ridicat nivel academic, cercetarea și actul de învățământ fiind diseminate prin opt departamente administrativ-educaționale. În cadrul celor opt facultăți se derulează totodată programe complexe de cercetare astfel încât rezultatele acestor activități științifice și empirice influențează direct dezvoltarea societății, economiei, politicii și culturii naționale. Astfel, în cadrul facultăților de medicină, științe ale naturii, drept, farmaceutică, științe sociale și politice, teologie, științe experimentale, biologie și botanică se desfășoară o activitate de cercetare febrilă fiind susținută de o tehnică și aparatură sofisticată, ceea ce a condus la rezultate eficiente și inovatoare.

Cu o tradiție de mai bine de 525 de ani, Universitatea este una dintre cele mai vechi instituții de acest gen din Europa, actul fondator reprezentându-l demersul regelui Cristian I, de la 1 iunie 1479. Acum șase veacuri, educația și cultura intrau în apanajul Bisericii Romano-Catolice.

În cadrul Universității, Institutul „Saxo” se numără printre primele departamente de diseminare a culturii naționale și universale. În cadrul institutului menționat, am stabilit contacte cu specialiști ai problemei (istorici, arheologi, lingviști, etnografi etc.) prin intermediul cărora am aflat date importante referitoare la prefacerilor lingvistice, culturale și la nivelul mentalităților, cu privire la nomenclatura antică și medievală europeană de „daci” și „Dacia”, asupra evoluției tehnicii de prelucrare a uneltelor din metal sau lemn, referitoare la prefacerile etnico-demografice, social-economice, politice și culturale din interiorul comunităților rurale din Europa Evului Mediu și, nu în ultimul rând, la metodele de investigare istorică și arheologică a societăților rurale și a satelor părăsite, de pe teritoriul Danemarcei.

Pe această cale, menționăm fructuoasele colaborări, pe care le-am avut cu prof. Erling Strudsholm de la Institutul de Studii Engleze, Germanistică și Romanistică din cadrul Universității din Copenhaga și, totodată, președintele Fundației „Eugen Lozovanu”, cu prof. dr. Hans Peter Lund, cadru didactic la institutul menționat și vice-președinte al Fundației „Eugen Lozovanu”, cu prof. Else Roesdahl, renumit profesor la Departamentul de arheologie medievală, din cadrul Universității din Aarhus (profesor asociat al Institutului „Saxo”), cu prof. Peter Christensen, cu prof. Niels Frode Clemmensen (ambii, cadre didactice la Institutul „Saxo”), cu dr. Michael Märchen, muzeograf și expert în numismatică și medalistică medievală la Muzeul Național din Copenhaga.

Deosebit de prolifică au fost întâlnirile și discuțiile purtate cu prof. dr. Coralia Dittvall de la Centrul de limbi și literatură din cadrul Universității din Lund (profesor asociat al Institutului de Studii Engleze, Germanistică și Romanistică din cadrul Universității din Copenhaga), susținător și promotor înfocat al culturii românești în nordul Europei. Dezbaterile pe marginea surselor scrise antice referitoare la istoria Europei de Nord ne-au facilitat accesul la cunoașterea și înțelegerea unor aspecte și fenomene de sinonimie la nivelul cartografiei și cronisticii medievale.

În perioada 17–20 decembrie 2007 am întreprins o vizită de documentare și în Suedia (Lund și Malmö), prilej cu care am intrat în contact cu profesori și specialiști medievști suedezi.

Situat în sudul Suediei, în apropierea altor două centre importante, Göteborg și Malmö, orașul Lund a fost fondat în jurul anului 990 d. Chr., aparținând vechiului regat al Danemarcei. În 1060, devine centrul unui arhiepiscopat catolic, pentru ca în scurt timp să controleze cea mai întinsă diocază catolică a Europei, poziție susținută și de un progres la nivelul sectoarele vieții social-economice, administrative, politice și culturale. Odată cu marea Reformă din veacul al XVI-lea, orașul a decăzut, contând doar sub aspect cultural și educațional, Lundul adăpostind una dintre cele mai importante Universități europene în acea perioadă, distincție păstrată de-a lungul secolelor până în prezent. Pe lângă Universitate (fondată în 1666), alte puncte de atracție sunt: Catedrala (sau Domul) din Lund, edificată în veacul al XII-lea în stil romanic, situată în imediata apropiere a campusului universitar, Muzeul de Cultură și Istorie (inaugurat în 1882) și Muzeul de Istorie și Arheologie. Beneficiind de colaborarea și bunăvoința angajaților bibliotecii Institutului de Arheologie și ai Bibliotecii Central Universitare, am avut acces nelimitat la fondul de carte deosebit de bogat, reușind astfel să-mi completez bibliografia cu ultimele apariții istoriografice în domeniu. Totodată, am purtat discuții cu lector Mats Roslund și prof. Eva Svensson, distinși cercetători pe probleme legate de Ev Mediu, în general, și de civilizație rurală, în special.

Însoțit de Mats Roslund, pe 19 decembrie am întreprins o vizită de studiu în Malmö, situat la numai 21 km de Lund, prilej cu care am făcut o scurtă vizită Institutului de Cercetări Arheologice și Interdisciplinare. Din discuțiile avute cu dr. Lars Jonsson, arheolog medievist, ne-au impresionat în mod special metodele moderne de investigare a siturilor arheologice, care nu sunt private de colaborările strânse dintre specialiști din diverse sfere de activitate conexe arheologiei, și aici mă refer la arheobotaniști, arheozoologi, antropologi, lingviști, arheo-geologi, arhitecți, desenatori, ceramologi, experți în prelucrarea metalelor, a lemnului sau a pietrei, etnografi, restauratori, conservatori, fotografi, informaticieni, topografi, persoane care fac parte permanent din colectivul de cercetare. Ar fi inutil de amintit aici de tehnicile moderne de excavare a unui sit și de modul de valorificare științifică a materialului arheologic, din momentul recuperării sale *in situ* și până la expunerea în cadrul colecțiilor muzeale.

Deosebit de importante pentru temele avute în vedere au fost întâlnirile și discuțiile purtate cu prof. Janken Myrdal, cadru didactic la Universitatea de Științe Agricole și Agronomie din Uppsala și renumit specialist pe probleme privind evoluția tehnicii agrare medievale în Europa de Nord, aflat în vizită de documentare la Institutul de Arheologie din cadrul Universității din Lund.

În decursul celor două luni de ședere în Copenhaga am beneficiat de sprijinul necondiționat al bibliotecarului-șef, dr. Lars Ljunggren, de la Biblioteca Regală a Danemarcei, și am consultat colecțiile de documente referitoare la istoria medievală a Europei de Nord, monografiile, tomurile, compendiile, articolele, cataloagele, studiile secvențiale etc. referitoare la problemele avute în vedere. În acest fel, ne-am completat bibliografia cu numeroase și importante referințe, date și material informativ cu privire la temele de cercetare menționate, am reușit să investigăm bazele de date ale mai multor biblioteci europene, ca și paginile web realizate de diverse universități, institute speciale de cercetare etc.

Mai precizăm și faptul că stagiul întreprins în capitala daneză a vizat și vizitarea principalelor puncte de interes istoric, arheologic și cultural din Copenhaga și împrejurimi.

Astfel, în lunile avute la dispoziție am efectuat o serie de vizite în orașele daneze Roskilde, Hillerød, Egeskov, Elsinore (Helsingør), celebre pentru numărul mare al vestigiilor istorice rămase încă intacte și neștirbite de trecerea iremediabilă a timpului. Vizitarea castelelor, a catedralelor catolice și a celorlalte biserici din localitățile menționate ne-a îmbunătățit considerabil cunoștințele de arhitectură laică și, îndeosebi, religioasă. Totodată, vizionarea expozițiilor muzeale din cuprinsul reședințelor regale și nobiliare din aceste centre urbane, a constituit un prilej deosebit pentru familiarizarea cu extraordinara civilizație vikingă și daneză medievală și modernă.

De asemenea, cu un deosebit interes am vizitat și alte puncte și locații de interes arheologic și istoric respectiv: Muzeul de Artă și Cultură, Galeria Națională, Gliptoteca Carlsberg, Turnul Rotund, Castelul Frederiksborg (fondat de regele Christian al VI-lea), Palatul regelui Christian al VIII-lea (Palatul Christiansborg, sediul Parlamentului danez), complexul rezidențial cuprinzând arsenalul militar, grajdurile regale, capela și fosta catedrală, ruinele Castelului Absalon, Palatul Regal, folosit de regii danezi pentru recepții oficiale (Palatul Amalienborg, reședința actualilor dinastați danezi), Palatul Kronborg (fosta reședință a regelui Frederic al VII-lea), Castelul Rosenborg (construit de Christian IV), ce adăpostește acum coroana, bijuteriile și impresionantele colecții de artă ale vechilor suverani danezi.

Nu putem omite aici vizita întreprinsă la Muzeul Național al Danemarcei. Sediul muzeului este constituit din mai multe corpuri de clădire edificate în veacul al XVIII-lea. Inițial, ansamblul arhitectural din centrul capitalei daneze a reprezentat reședința familiei regale. Ulterior, în peste 10.000 m², s-au amenajat colecții impresionante ce însumează un număr impresionant de artefacte reprezentând mărturii ale istoriei omenirii, în general, ale Regatului Danez, în special, de aproximativ 10.000 de ani. Palatul actual, cu sălile sale fastuoase și monumentale, este opera celebrului arhitect Nicolai Eigtved, ce a finalizat lucrările în decursul a doi ani (1743–1744). Pereții sunt împodobiți pe toată lungimea lor cu impresionante tapiserii flamande, iar mobilierul original păstrează marca măiestriei meșterilor vremii. Colecțiile permanente includ artefacte reprezentative ale Preistoriei, Evului Mediu, Renașterii și perioadei moderne daneze și nord-europene, ansambluri de mărturii ale civilizațiilor egiptene, vechi iraniene și greco-romane, o serie remarcabilă de monede și medalii, și sectorul de etnografie ce cumulează dovezi arheo-etnografice ale popoarelor, populațiilor, triburile universale.

Înșușirea unor noi tehnici de cercetare, studiu, analiză comparativă, sistematizare și clasificare a materialului arheologic, și a unor metode inovatoare de investigare interdisciplinară a siturilor istorice, se numără printre obiectivele esențiale ale vizitei noastre în acest centru de cultură reprezentativ pentru nordul Europei.

Totodată, am descoperit problemele cu care se confruntă instituțiile de cercetare arheologică din Danemarca și Suedia, tendințele de dezvoltare ale metodologiei de investigare științifică, dar și procedeele contractării unor fonduri din Uniunea Europeană, prin intermediul proiectelor complexe de finanțare, cu participare multi-etnică, și care au drept scop promovarea și dezvoltarea cercetării interdisciplinare în Europa.

Considerăm că, stagiul de documentare în această țară ne-a oferit oportunitatea și condițiile necesare contactării unor specialiști danezi și suedezi pe probleme de istorie și arheologie rurală, și, totodată, posibilitatea utilizării unor instrumente de lucru diverse pentru definitivarea temelor propuse. Obținerea unor noi stagii de documentare, în prestigioasele centre universitare ale occidentului european, ne-ar crea șansa realizării unui studiu exhaustiv asupra chestiunilor istorice ce au determinat prefaceri lingvistice, preluări și transliterări diverse și complexe la nivelul nomenclaturii medievale, în documentele cartografice, în toponimie, etnonimie și etimologie, precum și asupra problemelor legate de evoluția tehnicii agrare în centrul, estul și sud-estul Europei, în Evul Mediu.



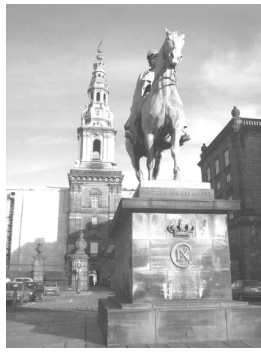
1



2



3



4



5



6



7



8



9



10



11

Planșa I: 1 – Primăria din Copenhaga; 2 – Turnul Rotund; 3 – Mica Sirenă; 4 – Palatul Christiansborg, cu statuia ecvestră reprezentându-l pe fondatorul său, regele Christian VIII; 5 – Castelul Kronborg; 6 – Biblioteca Regală; 7 – Biblioteca Regală, Sala de Vest; 8 – Palatul Amalienborg, reședința actualilor dinasti danezi; 9 – Carul Solar; 10 – Vitrină cu amfore grecești; 11 – Panteonul grecesc din Gliptoteca Carlsberg;

CĂLĂTORIE DE STUDII ÎN AUSTRIA

La invitația prof. dr. Gerhard Trnka de la Institut für Ur- und Frugeschichte de la Viena, în intervalul 28 aprilie – 10 mai 2008 am efectuat o călătorie de studii în Austria.

Deplasarea a avut în primul rând scopul documentării și definitivării proiectului început cu prof. univ. dr. G. Trnka, referitor la sursele de materii prime folosite de comunitățile preistorice din România. În cadrul proiectului menționat, până acum au fost investigate mai multe zone de interes geologic, în câteva din provinciile istorice românești, ocazie cu care au fost depistate noi zone cu materii prime, folosite de comunitățile preistorice (ne referim mai ales la silicolite, radiolarit, jaspuri etc.). În timpul șederii noastre la Viena am verificat din nou împreună zonele care au fost investigate până acum în România și am luat decizia de a continua identificarea unor noi surse de materii prime, pentru completarea documentației viitoarei noastre lucrări comune. Prima zonă care va fi mai intens cercetată în următoarea perioadă este cea a Crișurilor, unde avem noi evidențe cu privire la existența unor astfel de surse și exploatarea lor în preistorie. Cu ocazia aceleiași vizite au fost puse la punct și detalii cu privire la documentarea electronică (sistemul GPS, maniera de prezentare a descoperirilor etc.), ca și posibilitatea unor analize specializate, pe secțiuni subțiri, la Universitatea din Salzburg.

Trebuie să menționăm că, printr-un efort susținut și continuu, prof. univ. dr. Gerhard Trnka a realizat la institutul său o litotecă cu materiale de referință, foarte variată, care acoperă nu numai continentul european ci și alte zone. Relațiile continue, extrem de amabile, cu colegii din diferite universități și institute de cercetare, îl ajută ca această colecție să constituie un pas important pentru un proiect de anvergură vizând analiza complexă a materialelor descoperite în condiții geologice clare, pentru a stabili relațiile diferitelor comunități începând din paleolitic și mergând până în epoca modernă. Colaborarea noastră se încadrează, deci, într-un ansamblu mai larg, în care stadiul cercetărilor diferă de la o țară la alta (pentru unele au fost identificate până acum doar parțial zonele de proveniență a materiei prime, în timp ce în altele s-au făcut și analize pe secțiuni subțiri, ce oferă posibilitatea unor comparații, ca, de exemplu, Ungaria, Cehia). Astfel, litoteca prof. univ. dr. G. Trnka, reprezintă un plăcut loc de întâlnire, unde se schimbă opinii, idei, se schițează noi colaborări pentru diferite alte domenii de cercetare corelate cu cele inițiate de el. Cu prilejul vizitei pe care am efectuat-o, am avut ocazia să cunosc mai mulți colegi preocupați de acest domeniu de cercetare, din Cehia și din Franța, ca și masteranzi și doctoranzi ce lucrează în domeniul menționat. Prin amabilitatea prof. G. Trnka l-am cunoscut și pe dr. Otto Cichocki, de la Institutul pentru Științe Arheologice al Academiei Austriace, specialist în analiza resturilor de lemn și cărbune, cu care am discutat despre o viitoare colaborare, care vizează analiza unor resturi de acest fel provenind din cercetările noastre.

În timpul șederii mele la Viena, la institutul menționat, în una din zile, în cadrul unei ceremenii festive, la care au participat mai mulți profesori, cercetători, prof. dr. Siegmund von Schnurbein a fost desemnat drept membru de onoare al Institut für Ur- und Frugeschichte.

Împreună cu prof. univ. dr. G. Trnka și cu alți câțiva colegi, am vizitat și o bogată colecție particulară de artefacte din piatră din localitatea Loosdorf (Niederösterreich), legată de unele așezări liniarbandceramice și Lengyel din zonă. Am vizitat de asemenea și un șantier arheologic de salvare din localitatea Hainberg. Aici au fost descoperite numeroase urme ce atestă o întinsă așezare liniarbandceramică, dar și altele, din perioade mai târzii (fig. 1/A, B). Săpătura este legată de construirea unor noi cartiere în localitatea Hainberg. Cercetările sunt abia la început, lucrările fiind coordonate de un masterand de la Institut für Ur- und Frugeschichte din Viena. În apropiere, lângă Dunăre, pe un platou dominant, se află urmele fortificațiilor ilirice și celtice de la Braunsberg. Pe una din laturile înălțimii de la Braunsberg, a fost reconstituit și un turn de apărare celtic (fig. 1/C). Zona a fost intens locuită din preistorie și până în evul mediu, o dovadă în acest sens fiind reprezentată de castelul de la Schlossberg (fig. 1/D), dar și de vestigiile din actuala localitate Hainberg (ziduri de fortificare etc.).

Cea mai mare perioadă de timp mi-am petrecut-o la Viena, în biblioteca institutului, foarte bine dotată, unde am putut consulta noile apariții referitoare la neolitic și epoca cuprului, dintr-o zonă geografică largă, ca și cele referitoare la investigațiile legate de materiile prime și stadiul actual al cercetărilor. Prin amabilitatea prof. univ. dr. G. Trnka, am putut face numeroase xeroxuri și fotocopii cu privire la noile publicații referitoare la perioadele menționate și legate în mod expres de investigarea materiilor prime și a analizelor necesare pentru interpretarea istorică a rezultatelor.

În timpul deplasării la Viena am lucrat și la Naturhistorisches Museum, unde am consultat o parte din vechile colecții referitoare la descoperirile Cucuteni din Bucovina și Galiția, la care am avut acces prin amabilitatea doamnelor dr. Walpurga Antl-Weiser și dr. Elisabeth Ruttkay. Ambele colege având interes pentru probleme similare, am avut numeroase discuții interesante și fructuoase și am schimbat diferite publicații.

În drumul de întoarcere m-am oprit la Budapesta, unde m-am întâlnit cu prof. dr. Pál Raczky, directorul Institutului de Științe Arheologice al Universității Eötvös Loránd. Institutul menționat, ce ocupă o clădire spațioasă din cadrul Facultății de Filozofie, a fost creat și dotat conform standardelor celor mai moderne, prin fondurile obținute în urma săpăturilor de salvare, executate de echipa universității, condusă de prof. dr. Pál Raczky. Cu un număr de circa 18 persoane, institutul beneficiază de o bibliotecă impresionantă, de laboratoare, de diferite săli de conferință, mijloace moderne de investigare și mai multe mașini pentru deplasarea în teren.

În concluzie, consider că documentarea la Viena a fost deosebit de fructuoasă și subliniez o dată în plus amabilitatea colegilor menționați, cu care de altfel am și relații strânse de colaborare și schimb de publicații.

CORNELIA-MAGDA LAZAROVICI



A



B



C



D

Fig. 1. Imagini din călătoria de documentare în Austria.

COLOCVIUL INTERNAȚIONAL „CUCUTENI. TESORI DI UNA CIVILTÀ PREISTORICA DEI CARPAZI”, ROMA,

10 OTTOBRE 2007

Colocviul internațional desfășurat la Roma în cadrul Academiei Române din capitala Italiei și-a dorit, dincolo de latura sa științifică, să familiarizeze publicul italian cu realitățile și comorile marii civilizații calcolitice Cucuteni, puțin cunoscute peste hotare.

Organizat de o pleiadă de instituții de renume în lumea arheologiei române și italiene – Academia Română din Roma, Universitatea „Al. I. Cuza” – Iași – Centrul Interdisciplinar de Studii Arheoistorice, Universitatea „La Sapienza” din Roma, Facultatea de Științe Umaniste, Departamentul de Științe Istorice Arheologice și Antropologice ale Antichității, Institutul de Arheologie din Iași, Complexul Muzeal „Julian Antonescu” din Bacău – , acest eveniment s-a bucurat de un public divers și distins. În afară de reprezentării organizatorilor, printre personalitățile prezente amintim exponenți ai „Soprintendenza per i Beni Archeologici per l’Etruria meridionale”, doamna prof. dr. Paola Piana Agostinetti, din cadrul Facultății de Litere și Filozofie, titulară a cursului *Lineamenti di protoistoria europea*, domnul prof. dr. Bogdan C. Simionescu m.c., director al Institutului de Chimie Macromoleculară „Petru Poni”, reprezentanți ai altor Academii naționale care își desfășoară activitatea la Roma, precum și numeroși studenți și pasionați de arheologie.

Sesiunea de comunicări a fost precedată de vernisarea, de către organizatoarele evenimentului, drd. Cristina Crețu și drd. Raluca Kogălniceanu, bursiere ale programului „Vasile Pârvan”, a unei expoziții de fotografie, având ca subiect cultura Cucuteni, intitulată „Dallo Scavo al Museo”, care a permis vizitatorilor să cunoască o serie de date esențiale privitoare la cercetarea și valorificarea descoperirilor. Fotografiile au oferit informații atât asupra personalităților care s-au implicat, în decursul timpului, în activitatea de cercetare a culturii Cucuteni, asupra diverselor instituții și a modului în care acestea valorifică din punct de vedere muzeal descoperirile din diverse situri cât și asupra unora dintre cele mai spectaculoase artefacte, fie acestea unelte, vase ceramice sau creații plastice.

Lucrările colocviului au fost divizate în două secțiuni. În prima parte, intitulată *Il Materiale/Il Profano*, prezidată de prof. dr. Alessandra Manfredini, de la Universitatea „La Sapienza”, au fost prezentate șase comunicări, acoperind o tematică variată de la probleme de cronologie – prof. dr. Attila László, *Cucuteni – Lo Spazio e il tempo di una civiltà* –, de habitat – asist. univ. drd. Vasile Cotiugă, *L’abitato della popolazione di Cucuteni*, comunicarea fiind însoțită și de prezentarea filmului documentar *Cucuteni – esperimento 2005–2006* –, studii asupra vaselor ceramice – cercet. șt. dr. Cornelia-Magda Lazarovici, *L’arte della ceramica di Cucuteni* – studii bibliografice – drd. Cristina Crețu, *La presenza della civiltà di Cucuteni nella letteratura archeologica italiana* –, sau studii de muzeografie – dr. Lăcrămioara Stratulat, drd. Lăcrămioara Istina, *La valorizzazione museale dei tesori della civiltà di Cucuteni*. O comunicare aspră căreia considerăm necesar să insistăm aparține prof. dr. Alberto Cazzella, *I pesi semilunati della cultura di Cucuteni e la circolazione di elementi tecnologici su lunga distanza*; intervenție care, pe baza răspândirii greutăților de lut ars în formă de semilună, pune în discuție posibilitatea analizării, din acest punct de vedere, a fenomenului mai larg al circulației modelelor tehnice pe distanțe lungi.

Cea de a doua parte a colocviului, desfășurată sub titlul *Il Sacro* și prezidată de prof. dr. Alberto Cazzella, a găzduit șase comunicări, care au tratat în special probleme legate de practicile religioase și de cult. Această secțiune a fost deschisă de comunicarea prof. dr. Nicolae Ursulescu, *La religione della civiltà di Cucuteni*, urmată de comunicările prof. dr. Gheorghe Lazarovici, *I santuari della civiltà di Cucuteni in contesto sud-est europeo*, drd. Raluca Kogălniceanu, *Dove sono gli uomini? Si può parlare di “pratiche funerarie” nella civiltà di Cucuteni?* și drd. Sándor József Sztáncsuj, *Tesori e oggetti di prestigio nell’area*

della cultura di Cucuteni. O intervenție deosebită, din punctul de vedere al abordării teoretice, o constituie cea a domnului Marco Merlini, *Segni e simboli su oggetti di ceramica di Precucuteni e Cucuteni*. În ceea ce privește această comunicare, ținem să atragem atenția asupra faptului că ea reprezintă un curent de gândire răspândit în cadrul arheologiei occidentale, care încearcă să abordeze cunoașterea preistoriei într-o manieră cognitivă, un rol deosebit jucându-l modalitățile de investigare specifice semioticii¹ și care, aplicate la cercetarea culturii Cucuteni, poate aduce informații noi și deosebit de valoroase. Cele două serii de comunicări au fost completate de două prezentări de postere care au abordat teme specifice arheologiei experimentale, acestea prezentând probleme ridicate de manufacturarea vaselor ceramice – drd. Felix Adrian Tencariu, *La ricostituzione delle installazioni preistoriche per la cottura della ceramica in via sperimentale* – și de obținerea sării – drd. George Bodi, *La sperimentazione della cristallizzazione del sale*.

Discuțiile care au urmat prezentărilor enumerate mai sus au dovedit, în opinia noastră, succesul de care s-a bucurat această manifestare. Nu putem încheia fără a mulțumi organizatorilor pentru invitația făcută, care, în afară de bucuria de a participa la un eveniment științific deosebit, ne-a oferit și privilegiul de a vizita un oraș care, pe drept cuvânt, și-a însușit titlul de *caput mundi*. Dorim, de asemenea, să mulțumim domnului prof. univ. dr. Nicolae Ursulescu, care, cu generozitate, ne-a facilitat obținerea fondurilor necesare efectuării acestei deplasări.

GEORGE BODI

¹ Pentru o privire sintetică asupra curentelor de gândire structuraliste, post-structuraliste și semiotice în arheologie: Ian Hodder, Scott Hutson, *Reading the Past. Current Approaches to Interpretation in Archaeology*, Cambridge, 2003.

BEMERKUNGEN ZUR TRIERER TAGUNG „ZWISCHEN FREUNDSCHAFT UND KULTISCHER VEREHRUNG“*

Vom 19. bis 21. Oktober 2007 fand an der Universität Trier ein internationales Symposium zum Thema „Zwischen Freundschaft und kultischer Verehrung. Formen und Wandel grenzüberschreitender Zugehörigkeit in der Antike“ (als Veranstaltung von den Projekten *Griechisch-römisches Ägypten* und *Roms auswärtige Freunde*, unter der Leitung von Dr. Stefan Pfeiffer, Dr. Altay Coşkun und der Gesamtbetreuung von Prof. Dr. Heinz Heinen) statt. Wie schon im Tagungsexposé bemerkt wurde, sind mit „Freundschaft“ und „kultischer Verehrung“ zwei Pole abgesteckt, die das Verhältnis von Einzelpersonen, Städten und ganzen Regionen zu den hellenistischen Königen ebenso wie zu römischen Senatoren oder Kaisern definieren. Hinter diesen Begriffen verbirgt sich jeweils ein Bündel von Repräsentationsformen und Interaktionsmustern, welches zahlreiche Aspekte des politischen und gesellschaftlichen Alltags sowie neu entstehender Identitäten geprägt hat.

Die oben erwähnten Projekte (Teilprojekte A 1 und A 2) sind in den DFG-geförderten Sonderforschungsbereich 600: „Fremdheit und Armut. Wandel von Inklusions- und Exklusionsformen von der Antike bis zur Gegenwart“ (<http://www.sfb600.uni-trier.de>) eingebettet. Ersteres untersucht das Zusammenleben verschiedener Kulturen in Ägypten und die potentiell einheitsstiftende Funktion der Religion. Das zweite Projekt verfolgt die besondere Rolle freundschaftlicher und klientelähnlicher Formen von Kommunikation und Leistungsaustausch vor, während und nach der Errichtung provinzieller Herrschaft durch die Römer; besondere Schwerpunkte werden dabei in Galatien/Kleinasien und im Nordschwarzmeerraum gesetzt. Überdies sind beide Projekte in das Trierer Zentrum für Altertumswissenschaft sowie in das Forschungszentrum Griechisch-Römisches Ägypten eingebunden.

Im Folgenden sei es mir erlaubt, zuerst ganz kurz alle 14 (in drei Sektionen) gehaltenen Vorträge darzustellen. Dabei folge ich der im Programm des Symposiums vorgesehenen Ordnung. Am Ende meiner Notiz werde ich noch zu einigen Gesamtbemerkungen zu dieser Tagung kommen.

Sektion I: Freundschaften, persönliche Nahverhältnisse und das Imperium Romanum (Einführung und Moderation von Dr. Altay Coşkun).

Prof. Dr. Luis Ballesteros Pastor (Sevilla): *Capadocia and Pontus. Client Kingdoms of the Roman Republic from the Peace of Apamea to the Beginning of the Mithridatic Wars (188–89 B.C.)*. Es handelt sich um eine auf schriftlichen Quellen begründete Untersuchung zu römischen Klientelverhältnissen der Pontiker und Kappadoker im Vorfeld des Ersten Mithradatischen Krieges. Schon nach dem Frieden von Apamea gerieten Kappadokien und Pontos unter den Einfluss der römischen Macht. Im Weiteren wurde jahrhundertlang die Außen- sowie Innenpolitik der beiden kleinasiatischen Länder von den Beziehungen zu den einflussreichen Mitgliedern des römischen Adels bestimmt.

Dr. Julia Wilker (Berlin), *Die persönliche Freundschaft zwischen Kaisern und Klientelherrschern und ihre Folgen im frühen Prinzipat*. Bisher wurden Aspekte der Inklusionstendenzen des frühen Prinzipats aus der Perspektive der Peripherie unter dem Gesichtspunkt der Eingliederung und Romanisierung weniger beachtet. Eine wichtige Rolle kommt dabei den vielfach überlieferten persönlichen, ja freundschaftlichen Verbindungen zwischen den Principes und ihren Angehörigen und den Mitgliedern der abhängigen Dynasten zu. Der Beitrag beleuchtete neben dem Hintergrund dieser Freundschaften den Einfluss, den einzelne

* Diese Notiz entstand im Rahmen meines Forschungsaufenthaltes als Humboldt-Stipendiat an der Universität Trier. Meinem Betreuer Prof. Dr. Heinz Heinen sowie meinem Freund Dr. Stefan Pfeiffer sei auch an dieser Stelle für die nützlichen Hinweise und die sprachliche Durchsicht ein ganz herzlicher Dank gesagt.

Klientelherrscher gerade in Krisenzeiten auf die politische Gesamtentwicklung des Imperium nahmen, die Folgen ihrer engen Beziehungen zu den römischen Machthabern gerade im Bereich der Repräsentation und die Reaktionen der traditionellen römischen Eliten auf diese Entwicklung.

Henrik Prantl, M.A. (Trier), *Artavasdes II. – Freund oder Feind der Römer?* Im Mittelpunkt des Vortrages stand die Frage, inwiefern sich der König Armeniens Artavasdes II. in seiner Regierungszeit (55/4 – 34 v. Chr.) als Freund oder als Feind Roms präsentierte. Einerseits machte der Referent darauf aufmerksam, dass die literarischen Quellen wie die Biographien Plutarchs und das Geschichtswerk Cassius Dios von der Propaganda der beiden Bürgerkriegsgegner Marcus Antonius und Octavian durchdrungen sind. Andererseits zwingt die einseitige Quellenlage – angesichts des Fehlens der armenischen Perspektive – häufig zu einem wenig objektiven Blickwinkel aus rein römisch-griechischer Sicht. Dementsprechend war es Ziel des Vortrages, die Eigenständigkeit der Außenpolitik Artavasdes' II. und dessen Verhältnis zur Römischen Republik und deren Hauptakteuren aufzuzeigen.

Prof. Dr. Johannes Engels (Köln), *Athenodoros, Boethos und Nestor als „Vorsteher der Regierung“ in Tarsos und Freunde führender Römer.* Der Vortrag befasste sich mit einer der inhaltlich und stilistisch auffälligsten Passagen in den *Geographika* Strabons über die Honoratioren und ihre wechselvolle Stadtgeschichte von Tarsos in Kilikien (Geog. 14,5,12–15). Drei dort genannte Personen, Athenodoros, Boethos und Nestor, waren prominente Philosophen und Rhetoren des 1. Jhs. v. Chr. und der augusteischen Periode, die in einem Nahverhältnis zu führenden Römern standen, zu Caesar, Marcus Antonius und Octavian/Augustus. Die wechselvolle Stadtgeschichte von Tarsos kann für diese Epoche als typisch auch für das Schicksal anderer kleinasiatischer Poleis angesehen werden, in denen einzelne Personen und Familien die Geschehnisse der Stadt maßgeblich bestimmen, obwohl formal die traditionellen Organe der Polisverfassung weiter existierten.

Prof. Dr. Craig Williams (New York/Berlin), *Die Sprache der römischen Freundschaft. Überlegungen zur Problematik der amicitia.* Ziel dieses Vortrages war es, auf den Begriff von „Freundschaft“ bzw. *amicitia* näher einzugehen und gleichzeitig einige theoretische Fragen aufzuwerfen. Bei allen selbstverständlichen Überlappungen mit vergleichbaren Wörtern in anderen Sprachen, beispielsweise mit *philia*, *Freundschaft* oder *friendship*, bezieht sich nämlich das Wort *amicitia* zwangsläufig auf einen durch und durch römischen Begriff, der sich nur teilweise in andere Sprach- bzw. Kultursysteme übertragen lässt. Vor diesem theoretischen Hintergrund bot der Referent anschließend einen Überblick darüber, welche Begriffe die römische Sprache für freundschaftliche Beziehungen verwendet.

Dr. Axel Niebergall (Schweich), *Wer solche Freunde hat ... – Die Rolle von Amicitia-Beziehungen zwischen Rom und den griechischen Eliten im Ersten Mithradatischen Krieg.* Der Vortrag ging der Frage nach, ob bzw. in wie weit sich Freundschaftsbeziehungen zwischen Rom und einzelnen Städten Griechenlands und Kleinasien, auf staatlicher wie personaler Ebene, auf die Haltung der Stadt zu Beginn des ersten Mithradatischen Krieges auswirkte. Anhand der Beispiele Chaironeia, Athen und Adramyttion wurden mehrere Aspekte der Problematik aus einer neuen Perspektive beleuchtet: Die Beteiligung sogenannter Unterschichten und bislang nicht an der Führung der Stadt beteiligter Demagogen rückte dabei in den Hintergrund.

Sektion II: Repräsentation von Inklusion und Exklusion (Einführung und Moderation von Prof. Dr. Heinz Heinen).

Prof. Dr. Heinz Heinen (Trier), *Einführung und Schlaglichter auf Roms bosporanische Freunde (Neue Dokumente).* Drei ganz neu veröffentlichte Inschriften aus Phanagoreia (V.D. Kuznecov, *Novye nadpisi iz Fanagorii* [Neue Inschriften aus Phanagoreia]: VDI 2002 (1), 156–172 & 2007 (1), 238–243) brachten neue Schlaglichter auf bosporanische Könige als Roms auswärtige Freunde sowie auf ihre religiöse Weltanschauung. Über den Erstherausgeber hinaus brachte H. Heinen weitere treffende Bemerkungen zu dem Grabdenkmal der Hypsikrates, alias Hypsikrateia, Frau des Mithradates VI. Eupator. Die Errichtung dieses Grabdenkmals (irgendwann nach 64 v. Chr.) könnte meines Erachtens als Zeitpunkt für die Entstehung der mithradatischen Tradition im bosporanischen Königshaus betrachtet werden. Der Titel *philorhomaïos*, den König Aspurgos in einer Weihung an Aphrodite Urania trägt, sichert die Datierung der Inschrift um 16 n. Chr. Ein späterer „Nachfolger“ des berühmten Mithradates, König Sauromates II. (reg. 173/74 – 210/11), erscheint in einer Ehreninschrift nicht nur als *philokaisar*, *philorhomaïos* und Oberpriester der Augusti auf Lebenszeit,

sondern auch als Vater und Wohltäter des Landes und gleichfalls als Gründer. Gleichzeitig findet die auf dem Sockel der Statue Sauromates' II. dargestellte Stieropferszene interessante Parallelen in anderen Regionen der antiken Welt.

Dr. Victor Cojocaru (Iași/Trier), *„Fremde“ in griechischen Städten Skythiens und Kleinskythiens auf Grundlage der epigraphischen Quellen bis zum 3. Jh. n. Chr. Forschungsstand und Perspektive*. Auf dem Weg zu einer systematischen Sammlung der griechischen und lateinischen Inschriften aus dem nördlichen und nordwestlichen Schwarzmeerraum, in welchen „Fremde“ erwähnt werden, stellte der Referent kurz nur drei Aspekte einer solchen Untersuchung dar: 1) einige methodische Bemerkungen zu der untersuchten Quellenkategorie, 2) Forschungsstand und 3) bestehende Probleme. Damit meinte er Aspekte wie das Problem der Datierung, die Unterscheidung von Ethnika und Personennamen, den Status der „Auswärtigen“ in den oben erwähnten Gebieten, die Vorstellung von religiösen Weltanschauungen der Dedikanten der Weihinschriften, das Bewusstsein der Zugehörigkeit einiger „Fremden“ auf Grundlage der Grabinschriften. Unter den bestehenden Problemen wären nicht nur die Vollendung der Sammlung der Quellen zum Thema, sondern auch die Erklärung solcher Fragen wie Herkunft, Religion, Inklusionsfähigkeit, ethnische Zusammensetzung, Inklusionsbereitschaft, die Repräsentationsformen von „Fremden“ u.a.m. zu erwähnen.

Prof. Dr. Roland R.R. Smith (Oxford), *New citizens and marble sarcophagi at Aphrodisias*. Im 3. Jh. n. Chr. bemerkt man eine viel intensivere Produktion der Marmorsarkophage in Aphrodisias. In dieser Tendenz sieht der Referent die Reaktion der zahlreichen römischen Bürger, die nach dem Edikt von Caracalla (um 212 n. Chr.) zu einem höheren Sozialstatus gekommen sind. Dementsprechend reflektiert sich die neue privilegierte Sozillage in einer zunehmenden Teilnahme an der „Marmorkultur“ des späteren Römischen Reiches.

Dr. Altay Coşkun (Trier), *Der Ankyraner Kaiserkult und die Transformation galatischer und phrygisch-galatischer Identitäten in Zentralanatolien*. Nach einer je kurzen Einführung in den historischen Raum Galatien, die Entwicklung der Städte Ankyra, Pessinus und Tavion sowie die Etablierung des dort praktizierten Kaiserkulte versuchte der Referent die Bedeutung des letzteren für das Selbstverständnis der Galater herauszuarbeiten. Die Grundlage des Beitrages bildete die umfassend revidierte Chronologie der frühen Provinz Galatia, die im Rahmen seiner jüngst abgeschlossenen Habilitationsschrift erarbeitet worden ist. Dieselbe erlaubte neue Perspektiven auf die Prozesse der Provinzialisierung bzw. Herausbildung neuer politisch-sozialer und ethnisch-kultureller Identitäten im Herzen Kleinasiens.

Sektion III: Herrscherkult und Kulturkontakt in Ägypten (Einführung und Moderation von Dr. Stefan Pfeiffer).

Sandra Scheuble, M.A. (Trier), *Loyalitätsbekundungen ptolemäischer Phrurarchen im Spiegel epigraphischer Quellen*. Im Mittelpunkt der Betrachtung standen die Kommandanten der Söldner (die Phrurarchen) aus dem ptolemäischen Ägypten, die vor allem in Weihinschriften an den König bzw. das Königshaus oder zu Ehren des Königs hervortreten und in enger Verbindung zum Herrscherkult bzw. zur Herrscherverehrung untersucht werden sollen. Solche Loyalitätsbekundungen stehen in starkem Kontrast zu den Berichten antiker Autoren über die politische Unzuverlässigkeit der Söldnerführer. Die zahlreichen unterschiedlichen Ethnien, die diese Phrurarchen tragen, zeigen ganz deutlich, dass zu dieser Zeit der ptolemäische König als gemeinsamer Bezugspunkt für seine Untertanen eines durchaus verbindende Funktion ausübte.

Prof. Dr. Bärbel Kramer (Trier), *Zum Herrscherkult Ptolemaios' VIII. Euergetes' II. – Neue Zeugnisse aus der Trierer Papyrussammlung*. Im Mittelpunkt des Vortrages stand die Untersuchung der Karriere und der Leistungen des Boethos, eines hochgestellten Beamten und Offiziers unter Ptolemaios VI. Philometor und Ptolemaios VIII. Euergetes II. Dazu wurden sowohl die Angaben aus einem unveröffentlichten Papyrus aus der Trierer Papyrussammlung, als auch die publizierten Testimonien zur Sprache gebracht. Eine besondere Rolle spielte in der Karriere des Boethos die Gründung der Stadt Euergetis.

Prof. Dr. Hans Christoph Noeske (Frankfurt am Main), *Die Münzprägung des Octavian/Augustus in Alexandria. Eine Revision*. Die römische Eroberung Ägyptens brachte für die Münzprägung des Landes eine Reihe von einschneidenden Veränderungen und Neuerungen. Unter Berücksichtigung der durch die Reichsprägung vermittelten aktuellen politischen und ideologischen Programmatik einerseits und dem geschlossenen Währungssystem sowie der spezifischen pharaonisch-hellenistischen Herrschaftsstruktur andererseits ergeben sich Einblicke in die Kriterien von Auswahl und Gestaltung der verwendeten

ikonographischen Elemente zu Anfang der Prägung des Alexandrinischen Provinzialkurants. Gleichzeitig stellte der Referent die Frage nach den dafür verantwortlichen römischen Amtsträgern und einer möglichen Beteiligung von Ägyptern bei der Erstellung der Prägeprogramme während der Herrschaft des Octavian/Augustus über das Land am Nil.

Dr. Stefan Pfeiffer (Trier): *Ägypten in der augusteischen Propaganda und die Repräsentation des Octavian-Augustus im Land am Nil*. In diesem Vortrag ging es darum, die Darstellung Ägyptens in den Schriften römischer Dichter und Literaten zu erklären, und zum anderen darum, dieser Sichtweise die Repräsentation des Augustus in verschiedenen ägyptischen Medien gegenüberzustellen. Nach der Meinung des Referenten zeigte Octavian in Ägypten, als er hier im Jahr 30 v. Chr. siegreich einzog, seine volle Abneigung der ägyptischen Götterwelt und der ptolemäischen Traditionen. Gleichzeitig lässt sich feststellen, dass die Repräsentation des Octavian-Augustus in Ägypten in keiner Weise Rücksicht auf die offizielle und durch die Propaganda vermittelte Missachtung ägyptischer Traditionen nimmt – Augustus erscheint allerorten als Pharao.

Als Gesamtschätzung möchte ich bemerken, dass die hier skizzierte Tagung ermöglichte, projektinterne Ergebnisse in einem interdisziplinären und internationalen Rahmen zur Diskussion zu stellen und diese durch auswärtige Beiträge zu ergänzen. Der Kreis der geladenen Referenten konnte dabei das ausdrückliche Anliegen spiegeln, archäologische, numismatische, epigraphische und papyrologische Quellen möglichst gleichwertig neben literarischen Zeugnissen heranzuziehen. Allen oben erwähnten Vorträgen folgten weiterführende Fragen und interessante Diskussionen. Die ganze Organisation – damit meine ich auch die Führung durch die Konstantin-Ausstellung durch Frau Dr. Andrea Binsfeld im Rheinischen Landesmuseum Trier sowie die Weinprobe in den Bischöflichen Weingütern – war eine großartige Leistung, für die auch hier den beteiligten Trierern Kollegen herzlich Glückwunsch gesagt sei. Die entsprechende Publikation der Tagungsbeiträge ist für das Jahr 2008 vorgesehen. Wir haben allen Grund, einen für zahlreiche Forscher sehr nützlichen Sammelband zu erwarten.

VICTOR COJOCARU

UNIUNEA INTERNAȚIONALĂ DE ȘTIINȚE PRE- ȘI PROTOISTORICE

Această asociație științifică internațională, din care face parte și țara noastră, alături de multe alte țări, a fost reprezentată prin opt membri, din care șase din București, unul din Cluj-Napoca și unul din Iași.

Din București menționăm pe Dumitru Berciu, membru în Comitetul Permanent al Uniunii Internaționale de Științe Pre- și Protoistorice din 1972 și apoi membru în Comitetul de Onoare Permanent al acestei comisii; Maria Comșa, membru al Comitetului Permanent al Uniunii de Științe Pre- și Protoistorice, din 1960, Vladimir Dumitrescu, membru al Consiliului Internațional de Științe Pre și Protoistorice, din 1932 și apoi, din 1976, al Comitetului de Onoare Permanent al acestei Uniuni; Ion Nestor, membru din partea română al Consiliului Permanent al Uniunii Internaționale de Științe Pre- și Protoistorice; Radu Vulpe, membru al Consiliului de Onoare Permanent al Uniunii Internaționale de Științe Pre- și Protoistorice în perioada 1952–1964 și apoi, din 1984, membru de onoare al Comitetului de Onoare Permanent al acestei Uniuni; Alexandru Vulpe, membru în Consiliul Permanent Executiv al Uniunii Internaționale de Științe Pre- și Protoistorice din 1981 și apoi, din 2001 membru în Comitetul Permanent de Onoare al acestei Uniuni.

Din Cluj, Hadrian Daicoviciu, membru în Consiliul Permanent al Uniunii Internaționale de Științe Pre- și Protoistorice.

De asemenea, din Iași, Mircea Petrescu-Dîmbovița, membru al Consiliului de Onoare Permanent al Uniunii Internaționale de Știință Pre- și Protoistorice în perioada 1964–1991 și apoi din 1991 membru în Comitetul de Onoare Permanent al acestei Uniuni.

Apartenența acestor opt membri din România la forurile Uniunii Internaționale de Științe Pre- și Protoistorice era necesară, după părerea noastră, cunoașterii Uniunii respective de către pre- și protoistoricienii români. Aceasta cu atât mai mult cu cât sunt tipărite în limbi de circulație universală, statutele acestor asociații științifice internaționale (Union Internationale des Sciences Pré- et Protohistoriques; International Union of Prehistoric and Protohistoric Sciences. Status. Constitution.)

Din preambulul acestor statute rezultă că scopul acestor asociații internaționale este colaborarea specialiștilor din toate țările la acțiuni care pot contribui la progresul științelor pre- și protoistorice, indiferent de rasă, convingere filozofică, apartenență etnică sau geografică, naționalitate, sex, limbă sau alte discriminări. La rândul ei, această asociație este neguvernamentală, având ca scop studiile de pre- și protoistorie, prin organizarea de congrese internaționale, săpături arheologice de importanță internațională, patronarea publicațiilor științifice de caracter internațional, colocvii și alte reuniuni științifice, în general pentru a servi cercetarea științifică prin colaborarea specialiștilor din toate țările.

Tot din aceste dispoziții generale rezultă că, printr-o decizie a Consiliului Permanent al Congresului Internațional de Științe Preistorice și Protoistorice de la Lund, din 8 iulie 1958, s-a adoptat denumirea de Uniunea Internațională de Științe Preistorice și Protoistorice (U.I.S.P.P.), sub denumirea de științe preistorice și protoistorice se cuprind disciplinele care contribuie la dezvoltarea lor, respectiv arheologia, antropologia, geografia, paleontologia animală și vegetală, etnologia, folclorul, sociologia ș.a. Din 9 septembrie 1955 U.I.S.P.P. a devenit membră a Consiliului Internațional de Filosofie și Științe Umane (C.I.S.P.H.) asociat la UNESCO.

Organele de conducere ale U.I.S.P.P. din această dispoziție generală sunt următoarele: *Adunarea generală* (AG), care se reunește la 5 ani, cu ocazia Congresului Internațional de Preistorie și Protoistorie; *Consiliul Permanent* (CP) cu maximum patru membri pentru o țară, nimeni neputând fi reales dacă are 70 de ani împliniți și membrii acestui consiliu se reunesc cu ocazia fiecărui Congres și după 2 sau 3 ani după fiecare Congres, ei aleg președinții U.I.S.P.P., A.G. și C.P., prin vot secret și cu majoritatea absolută a votanților; *Comitetul de onoare permanent* (C.H.) se adună în toți anii, mai ales cu prilejul fiecărui Congres și a reuniunii C.P., se compune din membrii C.P. care au atins limita de vârstă și în mod ocazional și din persoane care pe

plan internațional au adus servicii științifice eminente; *Comitetul executiv* (C.E) se adună în toți anii, mai ales cu prilejul fiecărei reuniuni a C.P. și al fiecărui congres. Se compune din 15 membri, președintele U.I.S.P.P. este și președinte al C.E. are și un secretar general care în același timp este și secretar general al C.P., care nu are drept de vot, în afară de cazul dacă nu este membru al C.P.. La sfârșitul fiecărui congres, președintele sesiunii următoare este președintele C.E.. În afară de reuniunile anuale, membrii C.E. se pot reuni în sesiuni extraordinare la invitația Biroului. Procesul verbal al ședințelor este trimis de secretar membrilor C. E. Prezenți și după aprobarea lui, la toți membrii C.P.; *Biroul* se compune din Președinte și Secretar general. Sugestiile prezentate în intervalele sesiunilor C.P. de către membrii C.P. sunt preluate de Birou pentru a fi rezolvate. De asemenea, secretarul, la fiecare ședință a C.P, prezintă un raport asupra acțiunilor Biroului; *Secretarul general al C.P. și C.E.* Este necesar ca secretarul general să fie ales dintre membrii C.P, iar mandatul său durează 5 ani, până la următorul congres și totdeauna postul său este reînnoit.

În timpul duratei mandatului său nu mai este membru al C.P. El poate fi înlocuit în timpul mandatului său de un alt membru din țara sa, desemnat de C.E., cu titlul de interimar.

El redactează procesele verbale ale reunitilor C.E. și C.P. și expediază convocările pentru aceste reuniuni. În caz de demisie sau de deces a președintelui U.I.S.P.P. sau altă circumstanță, secretarul general convoacă de urgență C.E. pentru a se lua deciziile de înlocuire a acestuia. În acest caz deciziile C.E sunt înmânate în scris membrilor C.P pentru aprobare. Pe lângă acestea, secretarul general este însărcinat cu gestiunea financiară a U.I.S.P.P. și primește anual o sumă fixată de C.E. pentru cheltuielile administrative și ale secretariatului. În această sumă nu intră și cotizația U.I.S.P.P. și S.I.P.S. (UNESCO) care vor trebui vărsate către C.I.P.S.H. de către comitetul național de organizare al viitorului congres.

La fiecare reuniune a C.E. secretarul general prezintă un raport asupra gestiunii sale financiare, care raport este examinat, aprobat sau respins cu majoritate absolută a voturilor și apoi este supus aprobării C.P. la fiecare reuniune a acestuia.

Un alt organ director al U.I.S.P.P. este *Comitetul național pentru organizarea congreselor internaționale de știință preistorică și protoistorică* (C.I.S.P.P.)

Aceste congrese, organizate la fiecare cinci ani, ele neputând avea loc de două ori în aceeași țară.

Data și locul C.I.S.P.P. sunt fixate prin votul C.P.

C.P. desemnează, în principiu, dintre membrii săi, președintele viitorului C.I.S.P.P. În cazul în care secretarul general al comitetului național nu este membru al C.P. el va fi invitat să participe la toate reuniunile C.P. și C.E. cu vot deliberativ.

Membrii C.P. cu o funcție oficială în țara desemnată pentru Congres formează un Comitet național de organizare, adăugându-i pe specialiștii care-l pot ajuta. Acest comitet fixează data precisă a sesiunii, numărul ședințelor și taxa de cotizație. El trimite adresele de convocare, primește adeziunile și eliberează legitimațiile de membru. Totodată se ocupă de toate problemele de ordin material care privesc instalarea Congresului și locurile ședințelor, distribuind cu câteva luni înainte programul tipărit.

Comitetul Național de Organizare al Congresului va trebui să verse în fiecare an, timp de cinci ani, secretarului general, sume fixate de C.P. pentru cheltuiala secretarului și pentru remunerarea secretarului general pentru munca depusă. Fiecare țară care candidează la organizarea unui asemenea congres va trebui să garanteze că sumele vor fi plătite.

La rândul său, Comitetul național de organizare al Congresului va trebui să garanteze ce sumă va fi plătită, ca și cotizația anuală a U.I.S.P.P. către C.I.P.S.H.

Ședințele C.I.S.P.P. se repartizează astfel după cât posibil:

1. Studiul unor probleme speciale la ordinea de zi (durata comunicărilor 30 de minute).
2. Comunicări diferite privitoare la anumite progrese ale științei, mai ales în țara unde se ține C.I.S.P.P. (durata comunicărilor 20 de minute)
3. Probleme relativ la organizarea studiilor și cercetărilor ca și privitoare la conservarea monumentelor și documentelor și sub aspectul lor financiar (durata comunicărilor 20 minute).

Numărul comunicărilor este limitat la două de către autori. Se pot organiza și conferințe publice, de acord cu C.P.; cu subiecte din țara în care se ține congresul sau cu teme generale.

Comitetul național de organizare al C.I.S.P.P. asigură publicarea Actelor Congresului, Actele pentru fiecare sesiune sau mai multe volume cu rezumatele comunicărilor, rezumate care să nu depășească 1500 cuvinte.

Comunicările și publicarea lor se vor face în germană, engleză, spaniolă, franceză, italiană sau rusă. Arhivele fiecărei sesiuni a C.I.S.P.P. sunt centralizate la depozitul de arhive ale U.I.S.P.P., la sediul central al organizației.

Alte organe directoare ale U.I.S.P.P. sunt: *Comitetele speciale însărcinate cu organizarea diferitelor întreprinderi patronate de U.I.S.P.P.* C.P. reunit la Lund, la 8 iulie 1956, a hotărât să aleagă pentru gestiunea financiară și coordonarea științifică a fiecărei întreprinderi patronată de U.I.S.P.P. un comitet de trei membri, care să desemneze președintele dintre ei. Membrii acestor comitete restrânse trebuie aleși de preferință dintre membrii C. P.

Membrii acestor comitete restrânse pot adăuga un număr nelimitat de colaboratori, care nu trebuie să fie membri ai C.P., dar alegerea lor trebuie aprobată de C.P. Mandatul membrilor comitetelor restrânse este de 5 ani și întotdeauna reînnoibil. Președintele devine membru al C.P. sau membru al Comitetului de Onoare Permanent.

Printr-o decizie luată de C.P. la Hamburg, la 30 august 1958, președinții comitetelor speciale care nu fac parte din C.E. sunt invitați la reuniunile C.E. și au vot deliberativ pentru problemele care îi privesc.

Secretarul general al C.P. și C.E. varsă președintelui fiecăruia din aceste comitete subsidiile alocate de U.I.S.P.P. pentru aceste inițiative particulare. Președintele și alți doi membri ai comitetelor restrânse sunt responsabili de gestiunea acestor subsidii și supun în toți anii C.E., pentru aprobare, un raport asupra gestiunii lor financiare.

Comisiile științifice

Un număr nedeterminat de Comisii științifice există în cadrul U.I.S.P.P.. Scopul lor este impulsivarea și coordonarea între Congrese a cercetării în domenii particulare (tematic, regional și interregional, cronologic, interdisciplinar ș.a.). Principalele activități ale unei Comisii științifice: organizarea de întâlniri tematice cu prilejul fiecărui Congres internațional al Uniunii și între două congrese consecutive, publicarea cu regularitate a actelor acestor întâlniri; întocmirea unei liste de cercetători pentru tema respectivă.

O comisie științifică este creată de C.P. la propunerea unui grup de specialiști, care a prezentat C.E. un program de cercetare, funcționarea sa și prima listă de colaboratori științifici. Este de dorit ca unii să fie membri ai C.P. Mandatul unei comisii științifice este de cinci ani și este reînnoită după aprobarea C.P.

O Comisie științifică are un președinte, un vicepreședinte și un secretar, care constituie Biroul Comisiunii, și un număr nelimitat de membri. În timpul duratei mandatului, dacă nu este, președintele devine membru al C.P.

Fiecare Comisie Științifică, în mod obligatoriu, se reunește cu prilejul fiecărui Congres internațional al U.I.S.P.P. și, de preferință, de mai multe ori între două Congrese consecutive. Cu ocazia fiecărui Congres al U.I.S.P.P. președintele Comisiei prezintă C.P. un raport scris asupra activității științifice a Comisiei sale și în general asupra dezvoltării cercetărilor în domeniul său particular. Orice schimbare adusă listei colaboratorilor va fi comunicată C.E.

O Comisie științifică încetează când Comisia decide că programul ei de cercetare a luat sfârșit. În acest caz, președintele Comisiei avertizează pe secretarul general al U.I.S.P.P.

În fine, o altă problemă este aceea a privitoare la:

Modificarea statutelor

Modificările statutului sunt propuse în scris în cazurile următoare:

1. mai puțin de 50 membri ai A.G. semnează propunerea de revizuire;
2. 10 membri ai C.P. semnează propunerea de revizuire;
3. Biroul U.I.S.P.P. solicită revizuirea.

Propunerea de modificare a statutului trebuie adresată în scris Președintelui U.I.S.P.P.

Acesta le propune C.P. la prima reuniune a acestuia. Dacă este făcută de membrii A.G. sau C.P. trebuie ca să se scurgă cel puțin o lună între recepția propunerii și reuniunea C.P. C.P. decide cu majoritate absolută a votanților. Dacă propunerile sunt reținute C.P. însărcinează Biroul de a prezenta un proiect de reforme la C.E., care analizează la reuniunea de după reuniunea C.P., care a decis cu majoritate absolută a votanților asupra propunerii. Dacă sunt reținute, însărcinează Biroul de a prezenta un proiect de reforme C.E., care, le analizează în reuniunea, după reuniunea C.P., când acestea au decis să se ia în considerare propunerile de reformă. C.E. transmite propunerile sale C.P., care deliberează și votează în cursul reuniunii viitoare asupra propunerilor C.E.